

SOSIAALISEN MEDIAN MAHDOLLISUUDET JA HAASTEET KOULUKURAATTORIN TYÖSSÄ

JANNE HAKOLA

Tampereen yliopisto

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

Sosiaalityön pro gradu- tutkielma

Helmikuu 2012

TAMPEREEN YLIOPISTO

Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

HAKOLA, JANNE: Sosiaalisen median mahdollisuudet ja haasteet koulukuraattorin työssä

Pro gradu- tutkielma, 60 s.

Sosiaalityö

Ohjaaja: Tarja Pösö

Helmikuu 2012

Tutkimuksen tarkoituksena on kartoittaa sosiaalisen median mahdollisuuksia ja haasteita koulukuraattorin työssä sekä selvittää, onko tällaisen työmuodon ottaminen käyttöön koulukuraattorin työssä perusteltua. Teknologinen kehitys ja sen arkipäiväistyminen ihmisten elämässä näkyy myös koulukuraattorin työssä. Koulukuraattori tekee töitä lasten ja nuorten kanssa, jotka ovat aktiivisia sosiaalisen median käyttäjiä, ja teknologisen kehityksen etujoukoissa. Tämä pakottaa myös koulukuraattorin ja sosiaalityön yleisemminkin professiona miettimään omaa rooliaan tässä kehityksessä. Olen lähestynyt aihetta tässä tutkimuksessa koulukuraattorin näkökulmasta.

Lähestymistapani tutkimukseen on laadullinen. Tiedonkeruutapana on toiminut puolistrukturoitu teemahaastattelu, ja aineiston analysointiin olen käyttänyt temaattista analyysia. Aineistona toimivat kuuden samassa kaupungissa työskentelevän koulukuraattorin haastattelut. Haastatteluissa kysyin koulukuraattoreilta aluksi taustatietoa heidän työstään sekä sosiaalisen median käytöstä. Tämän jälkeen siirryimme pohtimaan sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia ja haasteita, jotka olin ryhmitellyt teemoittain viiteen keskeisimpään työn osa-alueeseen: oppilaat, vanhemmat, yhteistyökumppanit, koulun yhteisöllinen työ ja kunnallinen päätöksenteko. Lisäksi esille nousi muita teemoja koulukuraattoreiden omien pohdintojen kautta.

Tutkimustulosten mukaan koulukuraattorit olisivat kiinnostuneita ja motivoituneita kokeilemaan sosiaalista mediaa työvälineenä omassa työssään, jos saavat siihen hyväksynnän ylemmältä taholta. Suurin este työmuodon toteuttamisessa on aikapula, joka säätelee jo tällä hetkellä työntekoa erittäin merkittävällä tavalla. Sosiaalisesta mediasta voisi olla hyötyä oppilaskohtaisessa työssä oppilaiden omien yhteydenottojen kynnyksen madaltamisessa. Mahdollisena ongelmana olisi työmäärän lisääntyminen entisestään sekä rajanveto vapaa-ajan ja koulunkäynnin ongelmien välille. Sosiaalinen media voisi myös tarjota koulukuraattorin työlle sen kaipaamaa näkyvyyttä, ja mahdollisuuden tavoittaa oppilaiden vanhemmat entistä paremmin, esimerkiksi blogia kirjoittamalla. Yhteistyökumppaneiden kanssa nykyiset yhteydenpitovälineet ovat riittäviä. Myös koulun yhteisöllisessä työssä sosiaalinen media voisi haastattelujen perusteella toimia apuvälineenä, mutta esteeksi voivat muodostua muun koulun henkilökunnan tuen puute ja kouluinstituution vahvat perinteet, jotka eivät välttämättä anna tilaa koulukuraattorille toimia haluamallaan tavalla. Kunnallisessa päätöksenteossa ylemmän tahon tuen puute vaikeuttaisi vaikuttamistyötä, vaikka sosiaalinen media sinällään hyvä väline työhön olisikin. Tutkimukseni perusteella uskon sosiaalisen median ja teknologisten sovellusten käytön olevan tulevaisuutta niitä yhä laajamittaisemmin käyttävien lasten ja nuorten parissa tehtävässä työssä mukaan lukien koulukuraattorin työ.

AVAINSANAT: koulukuraattori, koulun sosiaalityö, sosiaalinen media, teknologia, teemahaastattelu, temaattinen analyysi

UNIVERSITY OF TAMPERE

Social and Cultural Studies Unit

HAKOLA, JANNE: The opportunities and challenges of social media in school social work

Master Thesis, 60 pages

Social Work

Supervisor: Tarja Pösö

February 2012

Purpose of this thesis is to survey the opportunities and challenges social media presents for school social worker and to find out whether using such method in this line of work is justified. Technology has advanced and become commonplace in people's lives and is also reflected in the work of school social worker. The school social worker works with children and adolescents who are active users of social media and front runners in the technological development. This will force the school social worker and social work in general as a profession to think about their own role in this development. I have approached this topic from a school social workers point of view in my study.

My approach to this thesis is qualitative. Data collection is done by thematic interviews and the analysis has been done by using the method of thematic analysis. Data consists of six interviews of school social workers working in the same city. I asked the social workers for background information about their work as well as how they use social media and their knowledge about it. After that we moved to reflect on the opportunities and challenges social media presents to their work. We concentrated on five key work areas, which were students, parents, cooperation partners, the school community work and municipal decision-making. Other themes also came up through their own reflections.

The results show that school social workers would be interested and motivated to try out social media as a tool in their work, if they get the approval from the management. The greatest obstacle in implementing social media as a method is a lack of time, which already controls school social workers work in a very significant way. Social media could be useful tool to lower the threshold for students to take contact in school social worker when they have problems. The biggest challenge would be a further increase in school social workers workload, as well as the problem of drawing the line between problems related to school and free time, as school social worker mainly works with school related problems. Social media could also provide the school social worker more visibility and opportunity to reach pupils parents better, for example, by writing a blog. The existing ways of communications are adequate with cooperation partners, so school social workers didn't have any needs for social media concerning that work area. Based on interviews social media could act as useful tool in school's communal work, but the lack of support from other school personnel could become an obstacle. Also working within school institution with strong traditions doesn't necessarily provide space for school social worker to act on this work area. Influencing municipal decision-making by using social media as a tool would be an interesting choice based on the interviews, but the lack of support from the management forms a big obstacle to it. Based on my thesis I believe social media and technological applications in general are the way of future also in school social work, because children and adolescent are engaging to it more and more in their commonplace live.

KEY WORDS: school social work, school social worker, social media, technology, thematic interview, thematic analysis

SISÄLTÖ

1. JOHDANTO	1
2. NÄKÖKULMIA SOSIAALISEEN MEDIAAN JA TEKNOLOGIAKEHITYKSEEN	5
2.1 Sosiaalisen median määrittelyä.....	5
2.2 Lapset ja nuoret sosiaalisen median käyttäjinä	6
2.3 Lasten ja nuorten mediankäytön muutokset 1990-luvulta nykypäivään	8
2.4 Sosiaalista mediaa ja teknologista kehitystä koskevan keskustelun kaksi eri näkökulmaa	13
2.5 Sosiaalisen median ja teknologiakehityksen nostamat kysymykset epätasa-arvoistuvasta yhteiskunnasta.....	15
3. KOULUKURAATTORIN TYÖN TARKASTELUA SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTTÖÄ AJATELLEN	18
3.1 Koulukuraattorin työn määrittelyä.....	18
3.2 Tutkimustietoa koulukuraattorin työstä	20
3.3 Sosiaalityön muutokset – Näkemyksiä sosiaalityön tutkimuksesta.....	24
3.4 Sosiaalinen media koulukuraattorin työvälineenä.....	25
4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
4.1 Tutkimustehtävä	29
4.2 Metodologiset lähtökohdat	29
4.3 Teemahaastattelu aineiston keruumenetelmänä.....	30
4.4 Tutkimuksen aineisto ja aineiston analysointi	33
5. TUTKIMUSTULOKSET	35
5.1 Koulukuraattoreiden taustatiedot ja työn sisältö	35
5.2 Koulukuraattoreiden käyttämät menetelmät ja välineet	38
5.3 Sosiaalisen median käytön taustatiedot	39
5.4 Sosiaalisen median käytön mahdollisuudet ja haasteet.....	40
5.4.1 Oppilaskohtainen työ	40
5.4.2 Vanhempien kanssa tehtävä työ.....	42
5.4.3 Muiden asiantuntijatahojen kanssa tehtävä työ.....	43
5.4.4 Koulun yhteisöllinen työ.....	44
5.4.5 Kunnallinen päätöksenteko	45
5.4.6 Sosiaalisen median käytön haasteet	45
6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTIA	50
6.1 Tutkimustulosten analysointia.....	50
6.2 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimusehdotukset.....	53
LÄHTEET	56

KUVIOT

Kuvio 1. Millenniaalien ja aikuisten median käytön eroja vuonna 2008 s. 7.

Kuvio 2. Tilasto poikien ja tyttöjen tietokoneen käytöstä s. 11.

Kuvio 3. Sosiaalisen median mahdollisuudet, esteet ja haasteet koulukuraattorin työssä s. 49.

1. JOHDANTO

Tarkoitukseni on tutkia, voidaanko teknologisen kehityksen mukanaan tuomia mahdollisuuksia, ja varsinkin sosiaalista mediaa, käyttää apuna koulukuraattorin työssä. Lisäksi haluan selvittää näiden kahden välisen suhteen mahdollisia esteitä ja haasteita. Mielenkiintoni aiheeseen kumpuaa nykyajan lasten ja nuorten yhä läheisemmästä suhteesta tietotekniikkaan sekä varsinkin viime vuosien aikana tapahtuneen tietoteknisen kehityksen mukanaan tuomasta sovelluksien vuorovaikutuksellisen ulottuvuuden lisääntymisestä. Olen henkilökohtaisesti tehnyt viime vuosina paljon töitä lasten ja nuorten kanssa koulukuraattorina, joten olen myös päässyt seuraamaan läheltä tämän ilmiön kasvua arkipäiväiseksi osaksi heidän elämäänsä.

Tutkimusta lasten ja nuorten muuttuvasta asemasta teknologisoituvassa yhteiskunnassa on tehty kiihtyvään tahtiin 90-luvun loppupuolelta lähtien. Ulkomaisen tutkimuksen pioneereja on David Buckingham, jonka teoksista yleisesti siteerattuja ovat ainakin *After the Death of Childhood* (2000) ja *Digital Generations: Children, Young People, and New Media* (2006). Lisäkiinnostusta sosiaalisen median tutkimiseen sosiaalityön näkökulmasta minulle antoi Tapscottin teos *Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation* (1998), jossa hän käsitteli uudenlaisen nettisukupolven nousua innostuneella otteella. Vaikka kyseistä teosta onkin kritisoitu perusteellisesti myöhemmässä tutkimuksessa, antoi hänen kirjoituksensa mielenkiintoisia näkökulmia ja uskoa ajatukseeni, että sosiaalityössä ja erityisemmin kuraattorintyössä sosiaalisen median käyttäminen voisi tukea ja hyödyttää työntekoani.

Tapscottin kantava ajatus on, että uusi teknologia ja sen kiihtyvä kehitys voimaistaa lapsia ja nuoria aivan uudella tavalla, jolla he voivat nousta asiantuntija-asemaan tietotekniikan käytössä verrattuna vanhempiin sukupolviin. Samoin hänen maalaamansa muutokset niin sosiaalisesti, psykologisesti kuin poliittisesti tuovat kiinnostavia näkökulmia tämänkin tutkimuksen tarpeisiin. Mielenkiintoisimpia olivat hänen huomionsa sosiaaliseen vuorovaikutukseen liittyen. Tapscottin mukaan verkkoperustainen kommunikaatio mahdollistaa nuorille entistä itsenäisemmän ja autonomisemman tavan olla yhteyksissä toisiin ihmisiin ja ympäröivään maailmaansa. Nuoret oppivat tunteelliseen ja älylliseen avoimuuteen rakentaessaan omaa identiteettiään, ja internet antaa heille mahdollisuuden rakentaa aktiivisesti ja osallistuen yhteisöä, johon he haluavat kiinnittää itsensä. Internet mahdollistaa uudenlaisten sosiaalisten suhteiden, ystävyyksien ja perhesiteiden luomisen.

Forsberg ja Pösö (2001) johtivat Tapscottin teoksen pohjalta mielenkiintoisia kysymyksiä liittyen lasten ja vanhempien auktoriteettisuhteisiin. Jos Tapscottin väittämä muutos perhesuhteissa olisi tapahtumassa yhteiskunnassamme, voisiko tietoteknologia näin ollen tarjota lapsille ja nuorille välineitä hallita vanhempien heihin kohdistamaa pahoinpitelyä, laiminlyöntiä tai turvattomuutta? Voisiko tietotekniikka antaa mahdollisuuksia hallita ja kompensoida niitä ongelmia, joita koti- ja perhesuhteiden alueella tapahtuu? Tutkimuksessani pyrinkin omalta osaltani löytämään suuntaviivoja näihin kysymyksiin koulukuraattorin työn osalta, joka usein on näiden ongelmien esiin noustessa ratkaisuketjun alkupäässä koulun sosiaalityöntekijän asemasta johtuen.

Myös muuta suomalaista tutkimusta aiheesta on julkaistu tämän edellisen vuosikymmenen aikana jonkin verran. Nopparin, Uusitalon, Kupiaisen ja Luostarisen toimittama ”Mä oon nyt online!” Lasten mediaympäristö muutoksessa (2008) tutkimus luotaa laaja-alaisesti aihetta. Toinen merkittävä suomalainen teos on Juha Suorannan ja Marjatta Kangassalon toimittama Lasten tietoyhteiskunta (2001). Se sisältää useiden tutkijoiden mielenkiintoisia ja ilmiötä monipuolisesti lähestyviä artikkeleita. Juha Herkman (2007) tuo mukaan keskusteluun myös koulun ja ympäröivän yhteiskunnan kehitykselliset erot, jotka näkyvät lasten ja nuorten opiskelemisessa teoksessaan Kriittinen mediakasvatus. Pohjolan, Kääriäisen ja Kuusisto-Niemen toimittamassa teoksessa Sosiaalityö, tieto ja teknologia (2010) tutkitaan useiden artikkelien voimin sosiaalityön, tiedon ja teknologian suhdetta käsittelemällä sosiaalityön asiantuntijuuden kysymyksiä, alan tietojärjestelmien ja tiedon uudenlaista rakentumista sekä kansalaisten mahdollisuuksia hyödyntää tietoa ja teknologiaa soveltavia uusia palveluita.

Heikkonen ja Ylönen (2010) tutkivat edellä mainitussa teoksessa verkkopalveluiden hyödyntämistä sosiaalialan työssä. Heidän näkemyksensä mukaan tietotekniikan käyttö on nykyisellään sosiaalihuollossa liian vähäistä, ja sosiaaliala voisi hyödyntää verkkopalveluja nykyistä tehokkaammin niin ammattilaisen tukemiseen kuin asiakkaan kohtaamiseen. Heikkonen ja Ylönen toteavat, ettei sosiaalisia ongelmia, kuten köyhyyttä tai syrjäytymistä, ratkaista tekniikan avulla, mutta on kuitenkin useita työtehtäviä ja avun kanavoimisen tarpeita, joita voidaan helpottaa ja tehostaa teknisten ratkaisuiden avulla. Heidän mukaansa teknologian kehittyessä sosiaalipalveluiden tekniikkavälitteisyyden lisääntyminen tulee yhä keskeisemmäksi alan kehittämistyön kysymykseksi. Samoin tekniikkavälitteisyys muuttaa sosiaalialan toimintamuotoja uusien työkalujen käyttöönoton myötä, tietoyhteiskunnan tuottaessa uusia ulottuvuuksia työntekijän ja asiakkaan väliseen suhteeseen.

Tärkeä näkökulma, joka määrittää tutkimustani, onkin aiheen tutkiminen koulukuraattorin näkökulmasta. Olen pohtinut omaa työtettani ja ajoittain mieleeni on tullut ajatus siitä, kuinka sosiaalinen media voisi olla asiantuntevasti ja oikein käytettynä hyödyllinen työkalu koulukuraattorille. Onhan koulun sosiaalityön yksi keskeisistä huolenaiheista lasten ja nuorten tavoittaminen tai koulukuraattorin tavoitettavuus ja työn näkyväksi tekeminen. Suomalaista koulukuraattorin työtä itsessään on tutkittu harvakseltaan. Aiheeseeni liittyen mielenkiintoista pohdintaa on ainakin Pirkko Sipilä-Lähdekorven (2004) teoksissa ”Hirveesti tekijänsä näköistä” ja Leena Kurjen, Elina Nivalan ja Pirkko Sipilä-Lähdekorven (2006) Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Näissä tutkimuksissa nostetaan esiin näkökulmia koulukuraattorin työn painopistealueista nyt ja tulevaisuudessa huomion keskittyessä pitkälti ehkäisevän ja yhteisöllisen työn suuntaan. Näen näiden tutkimusten tukevan omaa lähestymistapaani tämän aiheen osalta, sillä sosiaalinen media tarjoaa oikein käytettynä mahdollisuuksia yhteisölliseen työhön ja ehkäisevämpään työotteeseen.

Sosiaalisen median käyttäminen hyväksi sosiaalityössä on uudenlainen työmuoto. Sosiaalista mediaa ei tekemieni selvitysten mukaan ole juurikaan käytetty hyväksi alallamme, joten olen pyrkinyt löytämään jonkinlaista tukea työlle myös sosiaalityön tulevaisuuden linjoja koskevasta tutkimuksesta. Tätä tutkimusta löytyy muun muassa Ulla Mutkan (1998) teoksesta Sosiaalityön neljäs käänne: Asiantuntijuuden mahdollisuudet vahvan hyvinvointivaltion jälkeen ja Robert Adamsin, Lena Dominellin ja Malcolm Paynen (2005) toimittamasta tutkimuksesta Social Work Futures: crossing boundaries, transforming practice, jonka linjanvedot sosiaalityön tulevaisuuden osalta ovat varsin mielenkiintoisia.

Tutkimukseni ensimmäisessä osiossa käsittelen sosiaalisen median käsitettä, ja kuvailen tarkemmin, mitä tämä termi käytännössä sisältää. Käsittelen myös yhteiskunnan muuttunutta suhdetta teknologiaan ja varsinkin teknologisen kehityksen vaikutusta lasten ja nuorten maailmaan. Tarkoitukseni on perustella aiheen merkityksellisyys tuomalla esiin näkökulmia, jotka osoittavat kuinka keskeisen roolin uusi teknologia sekä sosiaalinen media ovat saaneet ihmisten välisessä vuorovaikutuksessa ja vapaa-ajan vietossa. Tämän jälkeen käyn läpi teknologiseen kehitykseen ja sosiaaliseen mediaan liitettyä uhkakuvien ja mahdollisuuksien keskustelua. Lisäksi tarkastelen sosiaalityön näkökulmasta mielenkiintoista ilmiötä liittyen teknologisen kehityksen epätasa-arvoistavaan vaikutukseen yhteiskunnassamme.

Toisessa osiossa tarkastelen koulukuraattorin työn määrittelyitä ja yritän löytää niistä perusteluita sosiaalisen median käyttöönotolle työvälineenä koulun sosiaalityössä. Ei ole lainkaan varmaa, että

suurilla oppilasmäärillä ja vähäisillä resursseilla varustettu kuraattorikunta olisi valmis ottamaan tällaista työtettä ehdoitta käyttöönsä työskentelyssään, joten on tärkeää löytää vankat perusteet sille sosiaalityön ja koulun sosiaalityön sisäلتä. Koulukuraattorin työn tutkimuksen lisäksi etsinkin vastauksia myös sosiaalityön tulevaisuuden linjauksia koskevasta tutkimuksesta. Pohdin myös, minkälaisilla tavoilla koulukuraattori voisi mahdollisesti sosiaalista mediaa käyttää hyväkseen työssään. Pyrin myös nimeämään konkreettisia välineitä ja niiden tarjoamia ominaisuuksia tähän toimintaan, ja miettimään, mitä edellytyksiä koulukuraattorin tulisi täyttää voidakseen ottaa tämän työotteen käyttöönsä. Yritän myös hahmotella niitä mahdollisia rajoituksia ja ongelmakohtia, joita tällaisen työn tekemiselle mahdollisesti voisi tulla. Tämän pohdinnan tarkoitus on antaa minulle perusta, jonka ympärille voin keräämäni teoritiedon kanssa rakentaa teemahaastattelujeni rungon.

Viimeiseksi käyn läpi tutkimuksen toteuttamiseen liittyvät vaiheet. Määrittelen tarkemmat tutkimuskysymykset ja -ongelman, avaan tutkimusmenetelmäni käyttämäni teemahaastattelun periaatteet ja aineiston analyysiin käyttämäni metodin. Lopuksi esittelen tutkimustulokset ja teen johtopäätökset, onko sosiaalisen median käytölle perusteita koulukuraattorin työssä.

2. NÄKÖKULMIA SOSIAALISEEN MEDIAAN JA TEKNOLOGIAKEHITYKSEEN

Tämän tutkimuksen kantava ajatus on koulukuraattorin työpanoksen osittainen siirtäminen verkkoympäristöön, jolla tavoiteltaisiin yhteydenottokynnyksen madaltumista nuorten ja koulukuraattorin välillä. Lisäksi tavoitteena on pohtia koulukuraattorin näkyvyyden ja vaikuttavuuden lisäämistä nuorten, näiden vanhempien ja koko kouluyhteisön joukossa. Mitä konkreettisesti ottaen ovat ne uuden teknologian kehityksen mukanaan tuomat työkalut, joita koulukuraattorit käyttäisivät hyödykseen tätä työtä tehdessään? Aloitan tutkimukseni määrittelemällä viime aikoina vahvasti esille nousseen sosiaalisen median termiä ja hahmottelemalla sen tarjoamia mahdollisuuksia koulukuraattorin työssä. Pohdin myös sosiaalista mediaa ja teknologisen kehityksen uhkakuvia ja mahdollisuuksia yhteiskunnassamme vallitsevan keskustelun eri näkökulmia tarkastelemalla. Tämän lisäksi nostan esiin kysymykset epätasa-arvoistuvasta yhteiskunnasta teknologisen kehityksen kiihtyessä.

2.1 Sosiaalisen median määrittelyä

Sosiaalinen media käsitteenä on laaja, monia asioita sisällään pitävä kokonaisuus, jonka pyrin määrittelemään aluksi yleisluontoisesti, ja tämän jälkeen löytämään käsitteen sisältä tutkimukseni kannalta oleelliset kohdat. Sanastotyöhön ja erikoisalojen termien käyttöön liittyvää tietoa ja asiantuntijapalveluita tarjoava Sanastokeskus TSK julkaisi Sosiaalisen median sanaston (2010), jonka mukaan sosiaalinen media on tietoverkkoja ja tietotekniikkaa hyödyntävä viestinnän muoto, jossa käsitellään vuorovaikutteisesti ja käyttäjälähtöisesti tuotettua sisältöä, sekä luodaan ja ylläpidetään ihmisten välisiä suhteita.

Erkkola (2008) tulee tutkimuksessaan johtopäätökseen, jonka mukaan sosiaalinen media on teknologiasidonnainen ja -rakenteinen prosessi, jossa yksilöt ja ryhmät rakentavat yhteisiä merkityksiä sisältöjen, yhteisöjen ja verkkoteknologioiden avulla vertais- ja käyttötuotannon kautta.

Tom O'Reilly (2005) nimesi sosiaalisen median sisällöiksi ja palveluiksi seuraavat asiat:

- wikit (esim. Wikipedia)
- keskustelufoorumit

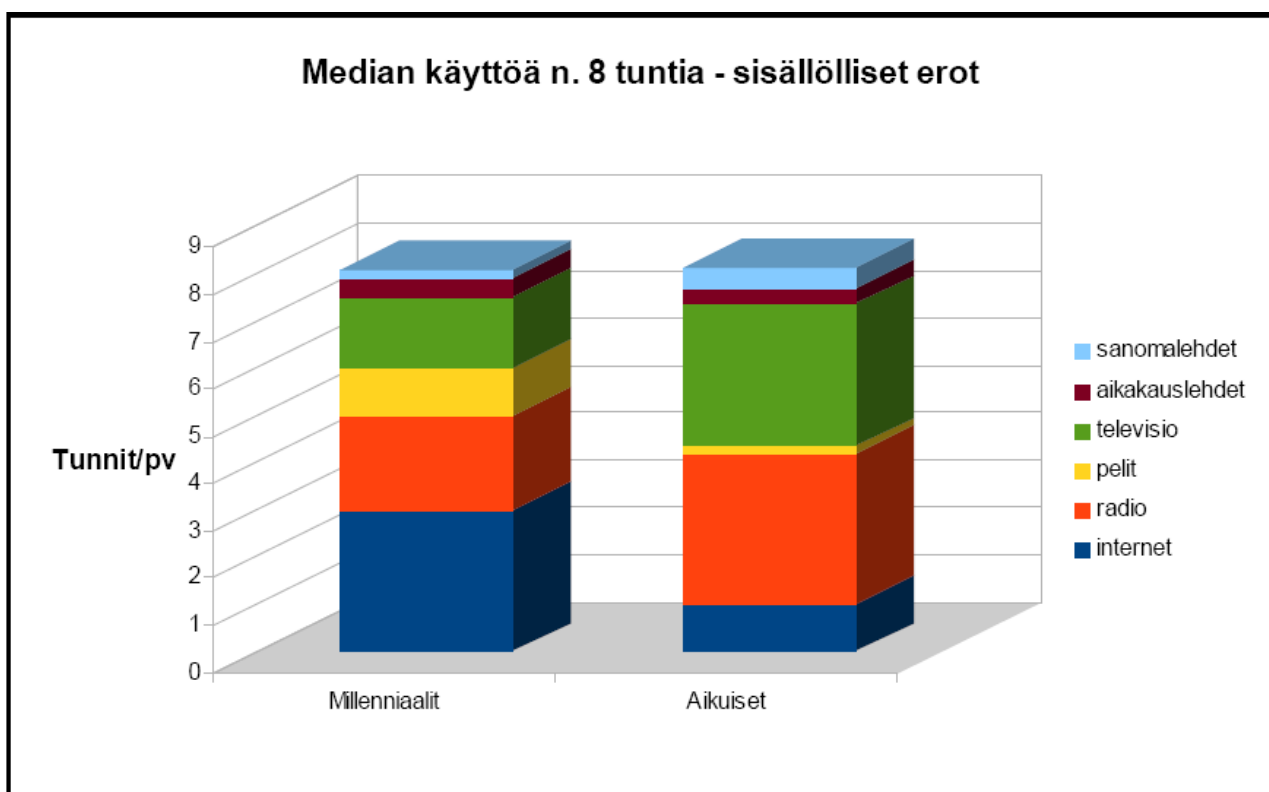
- sosiaalisen verkoston paikat (esim. Facebook, IRC-galleriat)
- podcastit
- blogit
- online-pelimaailmat (esim. Runescape, Habbo Hotel, World of Warcraft)
- videoiden ja kuvien jakamissivustot (esim. Youtube)
- pelien jakamissivustot
- virtuaalitodellisuudet (esim. Second Life).

Näiden sosiaalisen median osa-alueiden lisäksi on nostettava esiin kommunikaatiovälineet, joita tietokoneen välityksellä toisiinsa yhteyttä pitävät lapset ja nuoret yleisimmin käyttävät. Yllä mainituista applikaatioista muun muassa Facebook pitää sisällään niin reaaliaikaisen keskustelun mahdollisuuden kuin viestien lähettämisen käyttäjältä toiselle. Silti yleisessä käytössä on myös muita väyliä, joilla lapset ja nuoret tavoittavat toisensa verkon välityksellä, ja joita myös koulukuraattori voisi mahdollisesti käyttää hyväkseen saavuttaakseen paremman tavoitettavuuden heidän keskuudessaan. YIPPEE-tutkimus (2006) nosti esille tiettyjä kommunikaatiovälineitä, joista yleisimmät olivat sähköposti, MSN Messenger sekä Internet Relay Chat sovellus.

2.2 Lapset ja nuoret sosiaalisen median käyttäjinä

Elina Noppari ym. (2008, 86–88) tulivat tutkimuksessaan siihen tulokseen, että sähköpostin käyttö on vähentynyt lasten ja nuorten piirissä viimeisen vuosikymmenen aikana. Myös ulkomaalainen tutkimus tuki heidän näkemystään asiasta. Tutkimukseen osallistuneiden lasten parissa sähköposti oli lähinnä tapa pitää yhteyttä säännöllisesti sukulaisiin tai saada informaatiota harrastuksiin liittyen. Kavereiden kanssa viestintään käytettiin MSN Messenger – pikaviestintäohjelmaa. Fyysisellä etäisyydellä lasten välillä ei ollut vaikutusta Messengerin käyttöön. Viestintää saatettiin käydä niin oman perheen toisten sisarusten kanssa saman katon alla tai naapurustossa asuvien kavereiden tavoittamiseen. ”Mesettäminen” oli tutkimuksen saaman tiedon mukaan osalle haastatelluista hyvin keskeinen päivittäinen nettirutiini. Nuorison mediankäyttötutkimus (2007) mukaan suurin osa nuorten verkossa käyttämästä ajasta kuluukin juuri mesettämiseen, toisin sanoen sosiaaliseen vuorovaikutukseen kavereidensa kanssa. YIPPEE-tutkimuksen (2008) mukaan MSN Messengerin oli suosituin pikaviestintäväline nuorten keskuudessa. 82 prosenttia nuorista käytti tutkimuksen mukaan Messengeriä viikoittain. Toiseksi suosituin sosiaalisen median väline nuorten keskuudessa oli Youtube, jota käytti viikoittain 81 prosenttia nuorista.

Viime vuosina yleiseen tietoisuuteen ja koko kansan sosiaalisen median välineeksi nousut Facebook lienee ottanut näiden tutkimusten jälkeen ykkösaseman myös nuorten keskuudessa. Suomen web-sivustojen viikottaista kävijämäärää mittaavan TNS Metrixin viimeisimmät mittaukset osoittivat joulukuussa 2011 nuorten joukossa aikaisemmin erittäin suosituilla IRC-gallerialla olleen 160 000 viikottaista kävijää, kun kaksi vuotta aiemmin vastaava luku oli reilusti yli 600 000 (TNS Metrix, 2011). Ottaen huomioon, että Facebook tarjoaa useita muiden sosiaalisen median tarjoamia palveluita samassa paketissa, voidaan olettaa myös pikaviestintävälineiden menettäneen käyttäjäkuntaansa Facebookin suosion kasvun myötä.

Taulukko 1: Millenniaalien ja aikuisten median käytön eroja vuonna 2008. Lähde: Kangas, Lundvall & Sintonen (2008)

Kuviossa mainituilla milleniaaleilla tarkoitetaan Howen ja Straussin (2000) mukaan 1980-luvun jälkeen teknologisoituneeseen maailmaan syntyneitä lapsia tai nuoria, jotka ovat etevii tietotekniikan käyttäjiä. Alla olevasta taulukosta voi huomata milleniaalisukupolven ja aikuisten välisiä sisällöllisiä eroja median käytön osalta. Milleniaalit käyttävät suhteessa huomattavasti enemmän aikaa internetissä ja pelien parissa kuin aikuiset. Aikuisten aika jakautuu enemmän radion kuuntelemiseen ja television katseluun kuin nuorilla milleniaaleilla.

Erkkolan (2008) mukaan myös yksilöiden erilainen suhtautuminen yksityisyyteen ohjaa ihmisten käyttäytymistä verkossa. Nuorten avoin, jopa yksilön identiteetin kattava suhtautuminen verkkoon voi tuntua vieraalta vanhemmista sukupolvista, jotka ovat kasvaneet massamedian aikakaudella. Nämä vanhemmat sukupolvet, niin sanotut digitaaliset turistit, voivat Erkkolan mielestä kummeksua sosiaalisen median avointa luonnetta. Myös heidän tietotekninen osaamisensa on nuorempia sukupolvia alhaisempaa. Onko tämä myös yksi keskeisistä haasteista, jotka koulukuraattorin työssä olisi ylitettävä tämän työotteen osalta? Voiko koulukuraattori kokea sosiaalisen median digitaalisen turistin tavoin, jolloin sen käyttöönotto olisi liian vierasta hänelle? Pirkko Sipilä-Lähdekorpi (2004) tutki koulukuraattoreiden työtä laajalla kyselytutkimuksella. Hänen tutkimuksessaan tietokoneen tai matkapuhelimien käyttö ei noussut esiin kuraattorien vastauksissa työmenetelmien tai ajankäytön osalta. Oman työkokemukseni perusteella väitän kuitenkin matkapuhelimen, sähköpostin ja tietokoneella tehtävän kirjaamistyön vievän huomattavan paljon aikaa koulukuraattorin päivittäisestä työnteosta. Teknologialla on siis mielestäni omalla tavallaan keskeinen rooli koulukuraattorin työssä jo nyt, ja aionkin haastatteluissa kysyä haastateltaviltani myös tästä suhteesta.

2.3 Lasten ja nuorten mediankäytön muutokset 1990-luvulta nykypäivään

Tässä luvussa tarkastelen lasten ja nuorten mediankäytön muutoksia viimeisen kahden vuosikymmenen aikana. Käyn myös läpi miten mediasta on teknologian uudistusten ja varsinkin tietokoneen sekä internetin kehityksen myötä tullut keskeinen osa heidän elämäänsä. Juha Herkman (2001) pohtii median monia funktioita lasten ja nuorten elämässä. Hänen mukaansa lasten ja nuorten mediatodellisuus muuttui 1990-luvun kuluessa sekä sisällöllisiltä että teknologisilta painopisteiltään. Herkman sanoo teknologisen muutoksen liittyvän erityisesti kolmeen mediateknologiseen läpimurtoon: konsoli- ja tietokonepelien, internetin ja kännyköiden laaja-alaiseen leviämiseen lasten ja nuorten sosiaaliseen todellisuuteen. Hänen mukaansa lapset ja nuoret ovat perinteisesti uuden mediateknologian ensimmäisiä käyttönottajia, jotka omaksuvat ne nopeasti osaksi sukupolvensa sosiaalista vuorovaikutusta. Uudesta mediateknologiasta tulee heidän keskuudessaan niin keskeinen osa sosiaalista vuorovaikutusta, ettei niiden asemaa viestintävälineinä enää edes tiedosteta.

Suonisen (2004) mukaan 10–25-vuotiaiden kohdalla medioiden parissa käytetty aika on lisääntynyt selvästi jo 1990-luvulla, jolloin erityisesti television katseluun ja tietokoneharrasteisiin käytettiin

selvästi enemmän aikaa vuosikymmenen lopulla kuin kymmenen vuotta aikaisemmin. Tapscott (1998) kuvaili videopelien, tietokoneiden ja internetmahdollisuuksien piirissä olevien lasten lukumäärää 90-luvulla. Hänen esittämänsä tilaston mukaan kaikkien yllä olevien mahdollisuuksien osalta käyrä oli nouseva koko vuosikymmenen ajan, mutta varsinkin internetyhteyttä koskien suuri muutos tapahtui 90-luvun puolella välissä. Vuodesta 1994 eteenpäin nousu oli jyrkkää nousten käytännössä olemattomasta käyttäjämäärästä aina neljäänkymmeneen prosenttiin saakka. Tätä ajankohtaa voitaneen pitää verkkoyhteyksien leviämisen alkupisteenä normaaleissa kotitalouksissa.

Tämän aikakauden seuraava vallankumous oli Suonisen (2004) mukaan kiinteätaksisten nopeiden internetliittymien yleistymisen. Suoninen toteaa nuorten ja lasten internet-kulttuurin muuttuneen ja kehittyneen erityisesti tämän jälkeen. Hänen mukaansa vuosituhannen alussa useimpien nuorten kotiyhteydet eivät olisi riittäneet nopeudeltaan nykyisenkaltaiseen toimintaan verkossa, ja kulut olisivat olleet vanhemmille aivan liian korkeita maksettavaksi. Nykyään on arkipäiväistä pitää verkkoyhteyttä päällä ympäri vuorokauden, joka mahdollistaa keskusteluyhteyden jatkuvuuden ystävien kanssa jopa ympäri maata tai maailmaa.

Tilastokeskuksen (2002) teettämä vapaa-ajankäyttötutkimus mittasi eri ikäluokkien internetin käyttöä koskevaa aktiivisuutta, ja antoi osviittaa lasten ja nuorten verkkokäyttämisen aktiivisuuden jatkuvasta kasvusta. 10–14-vuotiaiden ikäluokassa päivittäin tai useamman kerran viikossa verkossa oli 29 prosenttia ikäryhmään kuuluvista. 15–19-vuotiaiden joukossa määrä nousi jo 59 prosenttiin, ja kasvu jatkoi aina 25–34-vuotiaiden ryhmään saakka, jotka viettivät tutkimuksen ikäryhmistä eniten aikaa verkossa päivittäin tai useamman kerran viikossa.

Saamisen ja Korkeakankaan (2009) tekemä nuorten lukemisharrastuksen muuttumista 1960-luvulta 2000-luvulle tarkasteleva tutkimus kertoi tietokoneen käytön nousseen lukemisen ohi nuorten vapaa-ajan aktiviteettina. Heidän käytössään ollut aineisto kertoo lähes kaikilla suomalaisnuorilla olleen kokemusta tietokoneen ja internetin käytöstä vuosituhannen alkupuolelta lähtien. Tutkimuksen nuoret kuvailivat ja arvioivat tietokoneenkäyttöään nimenomaan kotona tapahtuvana omana vapaa-ajan harrastuksenaan; ei osana koulunkäyntiä tai kotiasioiden hoidon hyödyntämisen kohteena. Lukemisharrastustutkimuksen mukaan vuonna 2004 yli puolella 11–12-vuotiaista suomalaisnuorista oli kotonaan tietokone ja internet käytössään, 14–15 vuotiaiden osalta 70 prosentilla oli tämä mahdollisuus käytettävissään. Oma kone ja internet olivat kuitenkin käytössä paljon harvemmillä. Pojista 11–12-vuotiaista 16 prosenttia ja 14–15-vuotiaista 25 prosenttia sai käyttöönsä oman henkilökohtaisen tietokoneen ja internetyhteyden. Tyttöillä nämä prosentit olivat

pienempiä, 7 ja 6 prosentin luokkaa. Niilläkin, joiden kotona ei ollut tietokonetta tai internetyhteyttä, oli mahdollista käyttää koulun, kirjaston tai kavereiden välineitä.

Sanoma Magazines Finland teetti tutkimuksen nimellä YIPPEE (2006), jonka tarkoituksena oli selvittää 3-16-vuotiaiden suomalaislasten ja -nuorten asenteita, ajankäyttöä sekä kulutustottumuksia. Tutkimustulokset paljastivat selviä muutoksia lasten sekä nuorten kavereiden kanssa seurustelun muodoissa. Viesti oli selvä; tietokoneiden ja internetin aktiivinen käyttö lasten sekä nuorten keskuudessa on lisääntynyt viime vuosina merkittävästi. Kyse ei ole enää satunnaisesta toiminnasta vaan vakiintuneesta tavasta olla yhteyksissä kavereihin, viettää vapaa-aikaa ja käyttää tietokonetta erilaisiin tarkoituksiin. Tutkimukseen osallistui 1050 taloutta ja vastauksia saatiin lapset, nuoret ja aikuiset mukaan lukien yhteensä yli 1800 kappaletta. Näistä vastauksista yli 1200 oli alle 3–16-vuotiailta lapsilta ja nuorilta. Tutkimustulokset paljastivat selviä muutoksia lasten ja nuorten kavereiden kanssa seurustelun muodoissa. Nyt tavataan aiempaa vähemmän kasvokkain, kun kaverisuhteita ylläpidetään sähköisesti verkossa tai kännykällä tekstailen. Sen sijaan kaupungilla oleilu on vähentynyt entisestään. Passiivinen sähköisten välineiden käyttö on muuttunut aktiiviseksi. Televisionkatselu on vähentynyt, ja lapset sekä nuoret ovat siirtyneet käyttämään tietokonetta aikaisempaa monipuolisemmin. Kahdeksassa kymmenestä kodista on jo tietokone, jossa on internet-yhteys, ja yli puolet 7–16-vuotiaista lapsista käyttää Internetiä päivittäin. Edelliseen tutkimukseen verrattuna kasvua on tapahtunut 15 prosenttia. Tietokonetta tässä ikäluokassa jollain tapaa käyttää tutkimukseen mukaan 94 prosenttia vastanneista. Pojat käyttävät konetta eniten pelaamiseen, kun taas tytöt käyttävät sitä yhteydenpitoon kavereidensa kanssa.

Tämän voi päätellä tutkimuksen mukaan myös siitä, että kommunikointivälineitä, kuten MSN Messenger, käyttävistä enemmistö on tyttöjä, vaikka pojat muutoin käyttävätkin tietokonetta enemmän. Edellisissä tutkimuksissa ei ollut vielä tilastoitua tietoa Messengerin, IRCin tai chattien käytöstä, mutta tähän tutkimukseen ne lisättiin. Edellä mainittuja tapoja käyttää lähes joka päivä 29 prosenttia nuorista ja 2–3 kertaa viikossa käyttävien määrä on noin 10 prosenttia. Näin ollen koko ikäjoukosta kyseisiä kommunikaatiovälineitä käyttää viikottain noin 40 prosenttia vastanneista. Yleisen internetsurffailun määrä on myös ollut selvässä kasvussa edelliseen tutkimukseen verrattuna, kun taas sähköpostin käyttö on pysynyt suurin piirtein samalla tasolla.

Taulukko 2: Tilasto poikien ja tyttöjen tietokoneen käytöstä. Lähde: *Yippee 2006*

Sanomalehtien Liiton Taloustutkimus Oy:llä teettämän nuorison mediankäyttötutkimuksen (2007) mukaan nuorten keskuudessa internet on noussut tärkeimmäksi ja mieluisimmaksi tiedotusvälineeksi. Internet oli ohittanut television sekä mieluisuudessa että tärkeydessä, ja internetin arvostuksen ja mieluisuuden nouseva trendi on jatkunut jo vuodesta 1995 lähtien.

Kangas, Lundvall ja Sintonen (2008) tutkivat myös lasten ja nuorten mediakäyttämistä ja sen muutoksia. Tutkimuksen perustana heillä oli edellä mainittu YIPPEE-aineisto vuodelta 2008, jonka lisäksi he käyttivät muuta aiheesta käytettävissä olevaa tutkimusmateriaalia hyväkseen. Heidän mukaansa median fyysinen olomuoto on vahvassa muutoksessa, televisio siirtyy kännykän ruudulle, ja sanomalehdet luetaan verkosta normaalin paperiversion sijaan. Lapset ja nuoret saavat tässä muuttuvassa mediamaailmassa äänensä kuuluville paremmin kuin koskaan aikaisemmin, koska ovat tottuneita mediankäyttäjiä. Sen sijaan aikuisilta puuttuu tietämystä lasten ja nuorten mediamaailmoista, eivätkä he voi näin ollen antaa tarvittavaa tukea näille mediaa yhä luontevammin käyttäville nuoremmille ikäpolville.

Nopparin ym. (2008) tutkimus lasten mediaympäristön muutoksesta kertoi internetin käytön ohittaneen television suosituimpana mediamuotona 14-vuotiaiden joukossa, ja siellä vietettiin keskimäärin pari tuntia vuorokaudessa. 11-vuotiaiden lasten osalta televisio oli vielä ensisijainen

media, mutta myös tämä ikäryhmä käytti verkkopalveluja monipuolisesti. Tutkimuksen mukaan lapset kokivat jo pienestä pitäen olevansa taitavia median käyttäjiä, ja opastavansa myös omia vanhempiaan median käytössä. Tämä tieto vahvisti aiempaa Tapscottin näkemystä uuden median lapsia ja nuoria voimaistavasta vaikutuksesta.

Suomalaisten lasten ja nuorten uusmedian käyttöä koskevaa kehityskulkua globaalimmin vahvistavaa aineistoa maailmalta löysin kehittyneiden maiden osalta Iso-Britanniaa ja Yhdysvaltoja koskevasta tutkimuksesta. Livingstonen ja Boberin (2006) tutkimuksessa käydään läpi Iso-Britannian nuorten internetinkäyttöä vuodelta 2004. Tilastojen mukaan nuorten mahdollisuudet päästä internetiin ovat kasvaneet tasaisella tahdilla. Kolmella neljänneksellä 9–19-vuotiaista Iso-Britanniassa oli mahdollisuus internetin käyttöön kotoaan käsin, lukema, joka oli yksi Euroopan korkeimpia, ja paljon korkeampi kuin aikuisten käyttäjien vastaava luku maassaan.

Lenhartin, Maddenin ja Hitlinin (2005) tutkimustulokset amerikkalaisnuorten internetin käytöstä vuosituhannen puolella välissä tukivat brittiläisen ja suomalaisen tutkimuksen näkemyksiä. 87 prosenttia amerikkalaisnuorista käyttää internetiä, kun taas vain kaksi kolmasosaa aikuisista on internetin käyttäjäkuntaa. Internetin käyttö alkaa jo varhain, ja suurin osa nuorista on ollut verkossa seitsemänteen luokkaan mennessä, ja internetin käyttö tihenee läpi nuoruusvuosien. Puolet nettiä käyttäneistä kertoo käyvänsä verkossa vähintään kerran päivässä. Yleisin verkon käyttöpaikka on koti, jonka jälkeen yleisimmät vaihtoehdot ovat koulu, kirjasto ja julkiset tilat. Näiden tutkimustietojen valossa voidaan todeta suomalaisen kehityksen olevan yleismaailmallisempaa ainakin kehittyneissä teollisuusmaissa, eikä pelkästään Suomen erityisominaisuus maineeltaan teknologisesti edellä käyvänä maana.

Kaiken kaikkiaan lasten ja nuorten mediankäyttö on siis muuttunut dramaattisesti viimeisten vuosikymmenten aikana ja varsinkin 1990-luvulta nykypäivään. Käytettävissä oleva median ja teknologian määrä on kasvanut jatkuvasti, mutta sen rooli on korostunut erityisesti viimeisten vuosien aikana, jolloin tietokoneteknologian ja sosiaalisen median kehitys on ottanut suuria harppauksia. Läpi käymäni tutkimustiedon perusteella voidaan sanoa, että media ja sosiaalisen median välineet ovat nykyajan lasten ja nuorten elämässä keskeisessä roolissa. Sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia ei ole siis syytä aliarvioida vaan on perusteltua tutkia, miten sitä voisi parhaimmalla mahdollisella tavalla käyttää apuna koulukuraattorin työssä.

2.4 Sosiaalista mediaa ja teknologista kehitystä koskevan keskustelun kaksi eri näkökulmaa

Buckinghamin mukaan uhkadiskurssi on ollut julkisessa keskustelussa hallitseva tapa jäsentää suhdetta teknologian ja alaikäisten käyttäjiensä välillä. Seksin ja väkivallan vaikutuksien esille tuominen mediassa on nostanut kasvavaa moraalista paniikkia, johon maiden lainsäätäjät ovat reagoineet tiukemmilla sensuuria koskevilla lainsäädännöillä, ja muilla keinoilla median sisällön suodattamiseksi. Tällaista yleistä huolipuhetta median osalta kutsutaan lapsuuden lopun diskurssiksi, joka on suunnattu vanhemmille ja kasvattajille tarkoituksena suojella lapsia, ja kontrolloida heidän median käyttöönsä. Näissä näkemyksissä lapset ovat uhreja, joiden kyvyt median suhteen eivät ole riittäviä oma-aloitteiseen toimimiseen. (Buckingham 2000)

Forsberg ja Pösö nostavat esiin tietotekniikan käytön yleistymisen ja sen roolin kasvamisen myötä käydyin keskustelun tämän kehityksen mukanaan tuomista uhkista ja mahdollisuuksista lasten ja nuorten elämässä. He listaavat useita esille nousseita uhkia globaalin ihmiskaupan, pedofilian ja pornografian muodossa, joiden harjoittamiseen tietotekniikka tarjoaa entistä paremmat mahdollisuudet. Myös arkipäiväisemmät haittatekijät, kuten nettiriippuvuus, aggressiivisuus, niska- ja hartiasäryt, lukutaidon rappeutuminen, sosiaalisten taitojen rapautuminen, uusujous, tunne-elämän köyhtyminen ja ”todellisesta” elämästä vieraantuminen, ovat heidän mukaansa esimerkkejä lasten oireista, jotka on yleisessä keskustelussa liitetty tietotekniikan mukanaan tuomiksi uhkiksi. (2001, 193)

Anu Mustonen (2005, 138–141) nostaa median suurikäytön riskiksi sosiaalisten taitojen kehittymiselle, sillä virtuaalinen vuorovaikutus ja pelaaminen vievät helposti leijonanosan ajasta, joka kehitysiässä olisi tärkeää suunnata aitoon vuorovaikutukseen. Mustosen mukaan epäonnistuminen ja pettymykset sosiaalisissa suhteissa ennustavat selkeimmin mediankäytön riskikehitystä, kuten riippuvuutta, aggressiota ja sosiaalisten taitojen puutetta. Toiseksi riskiryhmäksi hän mainitsee aggressiiviset nuoret, jotka saavat median ja pelien väkivaltaisesta maailmasta lisävahvistusta omalle aggressiivisuudelleen. Myös netti- ja peliriippuvuus nousevat hänen huoltensa listalle.

Stern ja Willis (2007, 218–221) käsittelevät keskeiseksi koettuja uhkia lasten ja nuorten internetin käytölle. Näitä olivat alaikäisille sopimattomaan sisältöön käsiksi pääseminen, linjoilla vaanivat alaikäisten hyväksikäyttäjät sekä sosiaalinen vuorovaikutus verkossa. Sopimattoman sisällön osalta tutkimuksessa ei päästy käsiksi selkeisiin vastauksiin. Sopimattomalle sisällölle altistumisesta

löytyy näyttöä, mutta kiistatonta tietoa sen haitallisuudesta alaikäisille laajassa mitassa ei ole löytynyt. Sosiaalisen vuorovaikutuksen osalta viesti on sama; tarkkaa tietoa internetin vaikutuksista nuorten elämään ei vielä ole. Vallitsevaa tutkimusta hallitsee kuitenkin kaksi perspektiiviä, joista toinen on sosiaalista syrjäytymistä koskeva, ja toinen internetin suhteiden kehittämistä mahdollistava vaikutus. Hyväksikäyttäjien osalta todetaan nuorten omien vastausten perusteella heidän antavan itsestään liian helposti tietoa käyttöön tuntemattomille ihmisille, eivätkä lapset ja nuoret itsekään kiistä tätä.

Nopparin ym. (2008, 9) mukaan lastensuojelun näkökulmasta pohditaan usein, passivoiko media lapsia, ja eräännyttääkö se heitä autenttisesta elämästä ja ihmissuhteista. Koulukuraattorin työn näkökulmasta tämä on mielenkiintoinen väite ottaen huomioon työn vahvan liittymisen lastensuojeluun aina lain tasolta lähtien. Ovatko uusi teknologia, sosiaalinen media ja internetin käyttö työmme näkökulmasta ennemminkin ongelmallisia asioita, työtä mahdollisesti hyödyttävän vaikutuksen jäädessä vaille huomiota?

Noppari ym. (em., 9) toteavat lasten mediakäyttöä käsittelevän tutkimuksen näkökulmien olevan lastensuojelullisia näkökulmia monipuolisempia. 1990-luvun lopulta ja etenkin 2000-luvulla lapsitutkimuksessa on heidän mukaansa haluttu antaa sijaa lapsille itselleen puhujina, määrittelijöinä ja toimijoina. Lasten aktiivisuus on otettu huomioon ja annettu tilaa näkemyksille median lapsia voimaannuttavasta ja riippumattomuutta lisäävästä vaikutuksesta. Heidän tutkimustuloksiaan tukien Buckingham (2000) huomauttaa rinnalle nousseen positiivisen näkemyksen median sekä lasten ja nuorten välistä suhdetta koskien. Samaa viestiä tuovat esille myös Forsberg ja Pösö (2001), jotka kertovat riskinäkökulman rinnalle nousseesta kertomuksesta, joka on innostunut, optimistinen ja uusia mahdollisuuksia visioiva.

Buckingham (2000) muistuttaa vaaroista, jotka piilevät liiallisessa asioiden yksinkertaistamisessa, johon voidaan huoli- ja mahdollisuusnäkökulmissa päätyä. Hänen mielestään on tärkeää nähdä tilanne monipuolisemmin unohtaen näiden näkökulmien pelkistävä tapa käsitellä asiaa. Hän korostaa, etteivät lapsien erilaiset tavat oppia ja osata asioita vanhempiinsa nähtynä tarkoita heidän osaavan toimia mediamaailmassa täysin itsenäisesti tai itseoikeutetusti. Buckinghamin mielestä myöskään kaikki oppi, jota media tarjoaa, ei ole välttämättä keskeistä. Lasten ja nuorten kanssa tulee neuvotella, tarkastella kriittisesti ja pohtia yhdessä niiden merkitystä. Lapset tarvitsevat tukea, turvaa, rajoja ja rakkautta pärjätäkseen. Median syyttäminen tai kiittäminen on niiden merkityksen yliarvioimista, ja lasten omien mediakykyjen aliarvioimista.

2.5 Sosiaalisen median ja teknologiakehityksen nostamat kysymykset epätasa-arvoistuvasta yhteiskunnasta

Uuden teknologian ja sosiaalisen median noustessa merkityksellisempään rooliin lasten ja nuorten elämässä on esille noussut myös näkökulma tämän kehityksen epätasa-arvoistavasta vaikutuksesta. Tämä on myös koulukuraattorin työnotteen kannalta merkittävä pohdinnan aihe, sillä onhan kyseessä sosiaalityöhön vahvasti itsensä kiinnittävä ammatti.

Pirkko Sipilä-Lähdekorpi (2006, 31) pohtii koulukuraattorin roolia sosiaalityöntekijän ja kasvattajan välillä. Vaikka hän päätyykin kaksoisidentiteettiin näiden vaihtoehtojen osalta, on sosiaalityön rooli kuraattorin työssä vahvasti läsnä. Kuten Sipilä-Lähdekorpi kirjoittaa, on työssä lastensuojelulakimuutosten myötä korostettu lastensuojelullista roolia, työn kelpoisuusvaatimukset korostavat sosiaalityön koulutusta, ja koulukuraattoriyhdistyksen virallinen linja on ollut saattaa työ sosiaalityön viitekehykseen.

Epätasa-arvoisuuden osalta keskeisimmät erot nuoria ja mediaa koskevissa tutkimuksissa on nähty rotujen välillä sekä köyhien ja rikkaiden kansanosien välillä. Bryant (2007) tutki amerikkalaisten lasten ja nuorten mahdollisuuksia käyttää internetiä. Hän muistuttaa lasten ja nuorten internetikäytön lisääntymisestä huolimatta niistä eroista, joita verkkoon pääsemisessä edelleen on rotujen ja luokkien välillä. Tutkimusten mukaan kolmesta prosentista amerikkalaisista teini-ikäisistä ei käytä edelleenkään internetiä. Heille yhteistä on perheiden vähätuloisuus ja amerikanafrikkalainen rotutausta. Erot korostuivat varsinkin kotikäytön yhteydessä. Vaaleaihoisilla nuorilla, joiden vanhempien koulutustaso ja varallisuus olivat paremmalla tasolla, oli selkeästi paremmat mahdollisuudet tämän teknologian käyttöön. Bryantin mukaan internetin käyttömahdollisuus kotoa käsin on tärkeää useasta eri syystä, varsinkin ajalliset mahdollisuudet kasvavat huomattavasti verrattuna muihin vaihtoehtoihin.

Edelleen Bryantin mukaan erot hyvinvoivien ja vähäosaisten välillä korostuvat, mitä enemmän aikaa nuoret yleisesti verkossa käyttävät. Käytön yleistyessä negatiiviset vaikutukset köyhempään osaan kansasta kasvavat moninkertaisesti. Verkkoon pääsemättömien nuorten mahdollisuudet päästä sinuiksi kehittyvän teknologian kanssa vähenevät, he menettävät mahdollisuuksia päästä käsiksi opiskeluissa ja työelämässä hyödyllisiksi katsottaviin resursseihin, ja kokevat entistä enemmän syrjään jäämisen tunnetta. Internetiä käytetään nuorten keskuudessa yhä enemmän sosiaalisten toimintojen ja menojen suunnitteluun. Bryantin mielestä näitä uuden teknologian

ulkopuolelle jääviä lapsia ja nuoria ei ole huomioitu tarpeellisella tavalla eteenpäin pyrkivässä yhteiskunnassamme.

Buckingham (2000) nostaa esille Iso-Britannian tilastot sikäläisten lasten ja nuorten uutta teknologiaa koskevassa kehityksessä. Etnisen taustan lisäksi Buckingham korostaa erityisesti eroavaisuuksia rikkaiden ja köyhien välillä. Iso-Britannian kasvava alaluokka ei omista samanlaisia mahdollisuuksia pysyä teknologisen kehityksen mukana, joka näkyy selvästi niin maksutelevision, tietokoneiden käytön ja muun viihde-elektroniikan kohdalla. Ja koska monet näistä saavuttamattomista asioista ovat nimenomaan lapsille ja nuorille kohdistettua toimintaa, näkyy se erityisesti heidän välisessä epätasa-arvossaan näiden mahdollisuuksien osalta. Buckingham korostaa eroja myös työväenluokan ja keskiluokan välillä. Toisille teknologisemmaksi kehittyvä yhteiskunta tarjoaa yhä paremmat mahdollisuudet olla toimiva osa tätä suuntausta kotoaan käsin sekä olla osa varhaisen vaiheen sopeutujista, jotka käyttävät uudempaa ja tehokkaampaa välineistöä omien taitojensa ja kykyjensä hiomiseksi. Näin ollen lapsuus, joita nämä eri luokat elävät, voivat olla hyvinkin toisistaan poikkeavia, ja tarjota erilaiset edellytykset tulevaisuuden haasteiden kohtaamisessa.

Buckingham (2003) jatkaa asiasta toisessa teoksessaan nostamalla esille teknologiamuutoksen mukanaan tuoman lapsien ja nuorten mediankäyttöön liittyvän kulutusta kasvattavan vaikutuksen, jonka hän näkee kiihdyttävän omalta osaltaan polarisaatiota lasten ja nuorten välillä. Eikä pelkästään rikkaiden ja köyhien jaottelun mukaisesti, mutta myös modernin ja traditionaalisen lapsuuden elämisen osalta. Buckinghamin mielestä lapset eivät ole pelkästään saamassa tämän teknologian myötä uudenlaista asemaa verrattuna aikuisiin vaan heistä on myös tullut kuluttajia, ja tämän myötä erot hyvä- ja vähäosaisten välillä voivat kasvaa entisestään.

Ilmiön huomioiminen ei ole uusi asia tämän alan tutkimuksessa. Jo Tapscott (1998) nosti esille maiden väliset ja sisäiset ongelmat. Näitä näkemyksiä Buckingham (2006) kritisoi kertoessaan, ettei Tapscottin yltiöpäinen optimismi kohtaa realismia digitaalisten mahdollisuuksien tasa-arvoisessa jakaantumisessa ihmisten välillä. Buckinghamin mukaan Tapscott uskoi kyseessä olevan väliaikainen ilmiö, ja teknologisesti syrjäytymisestä kärsivät saisivat edelläkävijät kiinni ajan myötä. Tämä ajatus perustuisi kuitenkin siihen mahdollisesti virheelliseen oletukseen, että nämä parempiosaiset jäisivät kehityksessään johonkin tiettyyn vaiheeseen, eivätkä jatkaisi taitojensa kehittelyä edelleen kiihtyvää tahtia.

Edellä kävin läpi tilannetta yhdysvaltalaisen ja brittiläisen tutkimuksen kautta. Mutta mikä on tilanne Suomessa, joka on maana huippukehityksen aallonharjalla samalla tavalla kuin nämä isommat valtiot, mutta joka yhteiskuntana saattaa silti olla vielä eri tasolla luokkakehitykseltään ja etnisiltä lähtökohdiltaan. Saarisen ja Korhokankaan (2009) tutkimustieto suomalaisnuorten mahdollisuuksista kertoo jossain määrin erilaista kieltä kuin ulkomaalainen tutkimus. Heidän mukaansa vuosituhannen alkupuolelta lähtien lähes kaikilla suomalaisnuorilla on ollut kokemusta tietokoneen ja internetin käytöstä. Niilläkin nuorilla, joilla konetta ei ole ollut kotonaan käytössä, on ollut hyvät mahdollisuudet käyttää joko koulun, kirjaston tai kavereiden koneita. Toisaalta Heikkonen ja Ylönen (2010, 128) muistuttavat köyhyyden ja osaamattomuuden aiheuttavan eriarvoistumista tietoyhteiskunnassamme. Heidän mukaansa myös osaamisen puute ja varallisuusresurssien suppeus voivat rajoittaa tietotekniikan hyödyntämistä, joten sosiaalialan olisi pystyttävä tukemaan niitä, jotka eivät pysty omatoimisesti käyttämään tietotekniikkaa.

Voisiko kuitenkin olla, että työpanoksen vieminen verkkoyhteyksien taakse omalta osaltaan vähentäisi vähävaraisimman osan ja kenties myös maahanmuuttajaoppilaiden mahdollisuuksia tavoittaa koulukuraattorin palvelut verrattuna parempiosaisiin kumppaneihinsa? Vai voidaanko uuden teknologian avulla tukea sosiaalityölle ominaisia pyrkimyksiä vähentää tätä eriarvoisuutta ja epäoikeudenmukaisuutta kuraattorintyön viitekehyksessä?

3. KOULUKURAATTORIN TYÖN TARKASTELUA SOSIAALISEN MEDIAN KÄYTTÖÄ AJATELLEN

Tässä kappaleessa haen sopivaa lähestymisnäkökulmaa sosiaalityön ja koulukuraattorin työn viitekehuksesta sosiaalisen median käytön perustelemiseksi koulun sosiaalityössä. Lähdän liikkeelle olemassa olevien koulukuraattorin työtä koskevien määritelmien kautta, ja jatkan perehtymällä tarkemmin suomalaiseen koulukuraattorin työtä käsittelevään tutkimukseen. Linkitän mukaan myös sosiaalityötä ja sen tulevaisuutta koskevaa tutkimustietoa, jonka uskon antavan hyvää taustoitusta aiheelleni. Tarkoitukseni on selvittää, onko teoreettisesti katsottuna perusteltua mahdollista sosiaalista mediaa koulukuraattorin olemassa työkalupakkiin.

3.1 Koulukuraattorin työn määrittelyä

Lainsäädännössä koulukuraattorin työtä on käsitelty suhteellisen laveasti. Oppilashuoltokomitea asetti mietinnössään (1973: 151, 74) koulun sosiaalityön tavoitteet. Koulun sosiaalityön tavoitteiksi määriteltiin sosiaalityön soveltaminen koulun opetus- ja kasvatustyössä. Lisäksi sosiaalityön tavoitteena oli osallistua koulun toiminnan suunnitteluun, ja ennaltaehkäistä sosiaalisia ongelmatilanteita koulussa ja oppilaan muussa elämänpiirissä. Tavoitteeksi asetettiin myös koulun toimintamahdollisuuksien lisääminen sosiaalisissa ongelmatilanteissa, yhteistoiminnan rakentaminen sekä koulu yhteisön sisällä työskentelevien kesken että kodin ja koulun välille.

Perusopetuslaissa (628/1998, 29§) todetaan, että opetukseen osallistuvalla on oikeus turvalliseen oppimisympäristöön. Saman lain pykälässä 31a oppilashuoltoon määritellään kuuluvaksi opetussuunnitelman mukainen oppilashuolto sekä oppilashuollon palvelut, jotka ovat kouluterveydenhuolto ja lastensuojelulain mukainen kasvatuksen tukeminen. Jokaisen koulun täytyy siis määritellä opetussuunnitelmassa, mitä oppilashuolto juuri tässä koulussa ja kunnassa tarkoittaa. Perusopetuslakia uudistettiin vuonna 2003, ja uudet säännökset korostivat aiempaa selkeämmin lasten ja nuorten koulunkäyntiin liittyvien vaikeuksien ennaltaehkäisemistä ja varhaista puuttamista. Perusopetuslakiin lisättiin myös säännökset oppilaan oikeudesta saada maksutta tarvittava oppilashuolto.

Uudistettu lastensuojelulaki (417/2007) astui voimaan 1.1.2008. Pykälän 9 mukaan kunnan tulee järjestää koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluita esi-, perus- ja lisäopetuksen sekä valmistavan

opetuksen oppilaille. Palveluiden tulee antaa oppilaille riittävä tuki ja ohjaus koulunkäyntiin sekä ehkäistä ja poistaa sosiaalisia ja psyykkisiä vaikeuksia opiskelussa. Lisäksi palveluiden tulee edistää koulun ja kodin välistä yhteistyötä. Koulupsykologi- ja koulukuraattoripalveluiden järjestämisestä vastaa opetuksen järjestäjä. Uusi lainsäädäntö on kunnille velvoittavampi kuin aiempi lastensuojelulaki (683/1983), jossa koulukuraattori- ja koulupsykologipalveluiden järjestäminen oli kunnille vapaaehtoista.

Lastensuojeluasetus (1010/1983) jatkaa määrittelyä seuraavasti:

”Lastensuojelulain 7. pykälässä tarkoitettujen koulupsykologien ja koulukuraattoreiden työ on pyrittävä järjestämään paikallisiin olosuhteisiin soveltuvalla tavalla oppilasmäärän ja saatavilla oleviin palveluihin suhteutettuna. Koulupsykologin ja koulukuraattorin toiminnan tulee pääosin tapahtua koulussa. Koulupsykologin ja koulukuraattorin tulee osallistua alansa asiantuntijoina kouluyhteisön toiminnan sekä opetus- ja kasvatustyön suunnitteluun ja kehittämiseen. Koulupsykologin ja koulukuraattorin tulee toimia yhteistyössä oppilaan, hänen vanhempiansa, häntä hoitavien ja kasvattavien henkilöiden, kouluyhteisön sekä koulutoimen, sosiaali- ja terveydenhuollon viranomaisten ja muiden viranomaisten kanssa.” (Asetus lastensuojeluasetuksen muuttamisesta 1990)

Työstä sanotaan lähinnä vain sen pääasiallisen toteuttamispaikan olevan koulu, jota ei välttämättä voi katsoa aiheittani tukevaksi lähtökohdaksi.

Yhteenvedona näistä määrittelyistä voidaan sanoa, että koulukuraattorin työ on laissa väljästi määritelty, joka jo itsessään jättää työntekijälle tietynlaisen vapauden rakentaa oman työnsä sisältöjä henkilökohtaisten kykyjensä sekä työalueensa tarpeiden lähtökohdista.

Konkreettisempia määrittelyjä työlle voidaan hakea muista lähteistä. Työministeriön verkkosivuilta löytyvässä ammatinkuvauksessa on määritelty koulukuraattorin työn sisältöä.

Koulukuraattori on ehkäisevään lastensuojelutyöhön erikoistunut koulun sosiaalityöntekijä. Hän auttaa oppilaita, joilla on vaikeuksia koulunkäynnissä tai ihmissuhteissaan tai omaan kasvuunsa ja kehitykseensä liittyviä ongelmia tai pulmatilanteita. Kuraattorin tehtäväkuvaan kuuluu koko kouluyhteisön hyvinvoinnin ja toiminnan tukeminen sekä kotien ja koulun yhteistyön tukeminen. Kuraattorilta edellytetään suvaitsevaisuutta, myönteistä asennetta, paineensietokykyä ja henkistä vahvuutta.

Koulukuraattori on kouluissa työskentelevä sosiaalialan asiantuntija. Kuraattorin tekemän työn tarkoituksena on järjestää oppilaille riittävä tuki ja ohjaus sekä muut tarpeelliset toimet koulunkäyntiin ja oppilaiden kehitykseen liittyvien sosiaalisten ja

psykkisten vaikeuksien poistamiseksi sekä koulun ja kotien välisen yhteistyön kehittämiseksi.

Luokan työilmapiiri ja työrauhan ylläpitäminen, opettajan ja oppilaan väliset ristiriitatilanteet, koulupinnaus, kiusaaminen, kotiongelmat ja erilaiset koulun tai luokan vaihtumisesta johtuvat siirtymävaiheet ovat tyypillisiä tilanteita, missä kuraattoria tarvitaan avuksi.

Kuraattori keskustelee luottamuksellisesti oppilaan kanssa ja tekee tarpeen mukaan yhteistyötä opettajien, perheen, viranomaisten ja muiden oppilaan elämään vaikuttavien tahojen kanssa.

Kuraattori kuuluu koulun oppilashuoltoryhmään, joka selvittelee niin yksittäisten oppilaiden kuin koko kouluyhteisön asioita. Hän osallistuu opettajainkokouksiin ja vanhempainiltoihin sekä tekee selvityksiä ja antaa lausuntoja.

Työ on pääasiassa säännöllistä päivätyötä, mutta kuraattori joutuu työskentelemään iltaisinkin osallistuessaan vanhempainiltoihin, tehdessään kotikäyntejä ja pitäessään iltavastaanottoa. Kuraattorin työkenttään saattaa kuulua useita kouluja. (Työministeriön ammatinkuvaus, 2008)

Tässä määrittelyssä mentiin yksityiskohtaisemmin kuraattorin työn sisältöön, ja käytiin läpi, minkälaisien ongelmien kanssa kuraattorit ovat tekemisissä. Varsinkin yhteisönäkökulma voi nousta mielenkiintoiseksi aspektiksi tutkimusaiheeni ja kuraattorintyön yhdistämisen perusteluissa. Ammattikuvaukset eivät tietenkään määrittele, mitä työn sisältöön välttämättömästi kuuluu, vaan ne antavat enemmänkin viitteitä, mitä työ konkreettisesti pitää sisällään.

3.2 Tutkimustietoa koulukuraattorin työstä

Pirkko Sipilä-Lähdekorpi (2004) teki laajan kysely- ja haastattelututkimuksen Suomen koulukuraattoreiden työtä koskien. Hänen huomioidensa mukaan kuraattoreiden työmenetelmät ovat moninaistuneet vuosikymmenten saatossa. Pelkästä yksin työskentelystä on siirrytty moniammatillisen verkostoyön suuntaan. Voidaan miettiä, kuinka paljon hyötyä uuden teknologian tuomat mahdollisuudet voisivat tuoda tämän kehityksen tukemiseksi. Sipilä-Lähdekorpi kertoo koulukuraattorin työn olevan myös monella tapaa ristiriitaista. Yksi suurimmista ristiriidoista syntyy hänen mukaansa postmodernin yhteiskunnan kehityksen, jota myös teknologinen kehitys edustaa, ja koulun moderni ilmapiirin välillä, jolloin koulukuraattori jää ikään kuin välitilaan näiden kahden erilaisen ulottuvuuden paineessa. Samanlaista ristiriitaa on hänen mukaansa havaittavissa myös koulukuraattorin työn vahvoissa professionaalistumispyrkimyksissä, jotka eivät kohtaa

postmodernin ajan vaatimusten kanssa. Ammattimaailma elää vahvaa uuden asiantuntijuuden aikakautta, jota luonnehtii selkeiden ammattikuvien katoaminen. Näin oman työtteen selkeä rajaaminen ei välttämättä ole niin yksioikoista, joka tosin voi olla tutkimani aiheen perustelemisen kannalta hyväkin asia.

Työtä tehdään nuorten ja lasten hyväksi tukien heidän kasvuaan ja kehitystensä. Työ edellyttää monipuolisia taitoja, kuten yksilö-, ryhmä- ja yhteistyön osaamista. Alalla tarvittavaa teoriapohjaa voidaan löytää mm. sosiaalityön, psykologian, sosiaalipedagogiikan, nuorisotyön kuin kasvatustieteitten puolelta. Työssä on eduksi laaja-alainen ammatillinen osaaminen. Keskeisessä roolissa on myös yhteistyö eri ryhmien ja organisaatioiden kanssa. Erityisesti kuvauksissa korostuu verkostoitunut yhteistyö. (Sipilä-Lähdekorpi 2004, 20, 28)

Yhteisötason työtä tuo esille Elina Nivala (2006, 124–125) tutkiessaan koulukuraattorin roolia nuoren maailmassa eläytymistarinamenetelmän avulla. Hänen määritelmänsä mukaan koulukuraattori edustaa koulussa sosiaalityön asiantuntemusta. Yksilötasolla kuraattorin työ on tuen ja ohjauksen tarjoamista oppilaille sekä koulunkäyntiin että sosiaaliseen ja psyykkiseen kehitykseen liittyvissä vaikeuksissa. Yhteisötasolla koulukuraattorin työ on oppilaiden perhetilanteiden selvittelyä ja kasvatustyön tukemista, toisaalta luokka- ja kouluyhteisön vuorovaikutuksen ongelmien ratkaisemista. Yhteiskunnan tasolla koulukuraattori tekee ennaltaehkäisevää lastensuojelutyötä ja viranomaisyhteistyötä sen eteen, että lastensuojelun tarve havaittaisiin mahdollisimman aikaisin. Työn todellisuudessa painottuu Nivalan mukaan kuitenkin korjaava toiminta, vaikka ennaltaehkäisevä toiminta on ollut työn tavoitteena koko työn historian ajan. Samaa sanoo myös Sipilä-Lähdekorpi (2006), jonka mukaan resurssien vähyyys pakottaa kuraattorit tekemään yksilötyötä yhteistyön kustannuksella siitäkin huolimatta, että nimenomaan yhteistyöstä on ehkäisevän työtteen kannalta paljon hyötyä.

Noora Ellonen (2008) tutki koulujen tarjoamaa tukea ja kontrollia yhteisöllisenä resurssina eri koulujen oppilaille. Hänen mielenkiintonsa kohteena oli oppilaiden hyvinvointi kouluissa, ja kuinka paljon merkitystä koulujen yhteisöllisellä työllä tälle suhteelle oli. Ellonen tuli lopulta johtopäätökseen, että koulua tulisi pitää yhteisöllisenä kasvupaikkana, jossa niin oppilaat, opettajat kuin koulun muu henkilökunta ovat olennaisia ja aktiivisia yhteisön kehittäjiä. Hänen mukaansa tulisi erityisesti huomioida opettajien lisäksi muiden koulussa työskentelevien aikuisten rooli. Tutkimuksen mukaan julkisuudessakin esillä ollut tarve koulupsykologien, -kuraattorien ja muun koulun henkilökunnan aktiivisempaan osallistumiseen nuorten elämään olisi tärkeää. Ellonen toteaa

tutkimuksensa pohjalta, että yhteisöllä on merkitystä nuorten hyvinvoinnille, ja kehottaa ottamaan nuorten pahoinvointia koskevissa pohdintoissa esiin enemmän yhteisöllistä näkökulmaa.

Riikka Korkiamäki (2008, 179) toteaa nuorten yhteisöllisyyttä tutkiessaan, että nykyään yhteisöllisyyttä on nuorten elämässä koulun, kodin, ystävien ja muiden paikkojen lisäksi löydettävissä myös virtuaalisessa tilassa. Ellosen ja Korkiamäen johtopäätöksiä yhdistellessä voidaan siis nostaa esille yhteisöllisyyden merkitys koulussa oppilaiden hyvinvoinnin kannalta, ja samalla todeta nuorten yhteisöllisyyden nykyään ulottuvan myös virtuaalitodellisuuden puolelle. Näin ollen koulusta käsin tehtävän yhteisöllisen työn yhteydessä on perusteltua myös muistaa sosiaalisen median ja muun teknologisen kehityksen tarjoamat vuorovaikutuksen mahdollisuudet työtä tehdessä.

Nivalan (2006, 144–145) mukaan kuraattorin rooli oppilaiden auttajana jää pieneksi, ja kuraattorin palveluiden hyödyntämismahdollisuudet eivät ole läheskään kaikkien oppilaiden aktiivisessa tietoisuudessa. Nivalan tulkinnan mukaan nuorten käsitys kuraattorin toimintatavoista sekä työtehtävien ja asiantuntemuksen laajuudesta on puutteellinen, eivätkä he välttämättä tiedä, että kuraattorilta voi hakea apua henkilökohtaisiin huoliin ja ongelmiin kotona. Oppilaalla ei ole käsitystä siitä, että kuraattori on koulussa häntä varten. Kuraattoria ja koulun muuta oppilashuoltoa useammin nuoret näyttävät tutkimuksen perusteella olevan valmiita hakemaan apua koulun ulkopuolisilta ammattiauttajilta tai vielä yleisimmin läheisiltä ikätovereilta.

Nivalan (2006, 146–148) mielestä kuraattorikuva olisi kirkastaa. Jos nykyisillä toimintatavoilla koulukuraattorit pitävät itseään nurkassa niin, että nuorten mielikuvat heidän työstään ovat kuvattuun kaltaisia, pitäisi hänen mukaansa asiaan kiinnittää huomiota työn kehittämisessä. Nivala muistuttaa, että oppilashuollon työntekijöistä koulukuraattori on se, jonka työnkuvan tulisi selkeimmin olla oppilaiden kohtaamista nuorina ihmisinä kokonaisvaltaisesti. Kuraattorin tehtäväalueelle kuuluvat asiat ovat nuorten elämänskysymyksiä, eivät vain kouluongelmia, vaikka kouluvaikeudet usein ovatkin se kanava, jonka kautta kuraattori pääsee nuorta koulussa lähestymään. Nivala korostaa koulussa pysyvästi työskentelevän kuraattorin sijaintia lähellä nuoria heidän päivittäisessä toimintaympäristössään. Kuraattorilla on näin potentiaalia tulla oppilaille tutuiksi, ja oppilaiden olisi näin helpompaa myös itse hakeutua keskustelemaan hänen kanssaan sellaisista ongelmista, jotka eivät välttämättä muuten tulisi ilmi. Nivala painottaa koulukuraattorin roolin olevan parhaimmillaan luottamuksellinen kohtaamisrooli. Tämä taas ei hänen mukaansa voi tapahtua, jos kuraattori on oppilaiden näkökulmasta osa koulun

kontrollimaailmaa. Se miten nuoret mieltävät kuraattorin, on Nivalan mukaan keskeistä työn tekemisen kannalta. Ottaen huomioon, kuinka suureen osaan teknologia ja sosiaalinen media nuorten elämässä on noussut, näkisin näiden Nivalan näkemysten tukevan vahvasti uusien, teknologisen kehityksen mahdollistamien työkalujen käyttöönottoa koulukuraattorin työssä. Siten näihin haastaviin vaatimuksiin voitaisiin parhaalla mahdollisella tavalla vastata.

Varhainen puuttuminen ja ehkäisevä työ lienevät yhteisöllisyyden näkökulman kanssa se perusjalka, jonka avulla tämän tutkimuksen tarjoaman työotteen voi parhaiten perustella. Yhteisöllisesti sosiaalinen media ja verkkovuorovaikutuksen välineet voivat antaa koulukuraattorille väylän tulla paremmin näkyväksi oppilaille, kouluyhteisölle ja vanhemmille. Lisäksi ne ovat potentiaalisia vaikutusväyliä, joilla koulukuraattori voi saada äänensä paremmin kuuluville kuin nykyään. Samalla esille pääseminen uusilla tavoilla sekä parempi ja helpompi tavoitettavuus näiden apuvälineiden avulla voi madaltaa lasten, nuorten ja muiden tahojen yhteydenottokynnystä, jolloin voidaan katsoa työn olevan luonteeltaan ehkäisevämpää ja varhaista puuttumista tukevaa.

Varhaisen puuttumisen ja ehkäisevän työn määrittelyä ei ole helppoa tehdä yleisesti, ei myöskään koulukuraattorin työssä. Sipilä-Lähdekorpi (2004, 118, 151) kysyi asiaa, ja tuli siihen johtopäätökseen, että ehkäisevän ja korjaavan työn ero on kuraattorin työssä veteen piirretty viiva. Hän kuitenkin määritteli saamiensa vastausten pohjalta sen olevan koulukuraattoreiden mielestä koulun arkeen osallistumista, jolla on tarkoitus madaltaa kynnystä ottaa yhteyttä koulukuraattoriin tarvittaessa. Tämä näkemys ehkäisevästä työstä tukee Nivalan ajatuksia kuraattorin työn näkyvyyden parantamisen tarpeista, ja näin ollen perustelee osaltaan lisää myös sosiaalisen median käyttöönoton hyötyjä työn kannalta.

Ennaltaehkäisevää toimintaa oli vastausten mukaan myös muun muassa 7. luokkien muodostaminen, oppituntien pitäminen luokille erilaisista teemoista, osallistuminen oppilashuoltoryhmän ja muiden työryhmien työskentelyyn, opettajien konsultaatiot, vanhempien tukeminen, erilaiset projektit ja osallistuminen vanhempainiltoihin. Lisäksi mainittiin koulutyön ja oppilashuollon suunnittelu työnä, jota pidetään luonteeltaan ehkäisevänä. Kaiken kaikkiaan määrittelyt ehkäisevästä työstä kattoivat laajan työkentän.

3.3 Sosiaalityön muutokset – Näkemyksiä sosiaalityön tutkimuksesta

Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. määrittelee sosiaalialan työn kirjassaan Arki, arvot, elämä, etiikka (2005, 7) seuraavalla tavalla:

Sosiaalialan työn tavoitteena on ihmisten hyvinvoinnin lisääminen. Keinoina ovat tätä tukevan sosiaalisen muutoksen, ihmissuhdeongelmien ratkaisujen ja itsenäisenelämänhallinnan edistäminen. Työn kohteena on vuorovaikutus ihmisen ja hänen ympäristönsä välillä. Välineenä käytetään sosiaali- ja käyttäytymisteoreettista sekä yhteiskunnan järjestelmiä koskevaa tietoa ja näiden soveltamiseen tarvittavaa taitoa. Sosiaalialan työ perustuu ihmisoikeuksien ja yhteiskunnallisen oikeidenmukaisuuden periaatteisiin, jotka on kirjattu kansainvälisiin sopimuksiin.

Ulla Mutka (1998, 178–184) nostaa esille monenlaisiin alakulttuureihin ja vaihteleviin elämäntapoihin ja – tyyliin jakautuvan todellisuuden tuomat haasteet sosiaalityöntekijöille. Heidän on kyettävä jatkossa kehittämään asiantuntijuuttaan yhteiskunnallisen kehityksen tuomien monenlaisten haasteiden ja paineiden keskellä. Mutkan mukaan sosiaalityön ammattilaisten on tässä nopeasti muuttuvassa ja vaikeasti ennakoitavassa yhteiskunnassa pystyttävä avoimempaan ja yhteistyökykyisempään tapaan kehittää työtään. Suljetun asiantuntijatiedon mahdollisuudet eivät Mutkan mielestä tarjoa mahdollisuuksia löytää vastauksia tämän päivän kysymyksiin.

Adams, Dominelli ja Payne (2005, 293–299) pohtivat sosiaalityön tulevaisuuden linjoja samanlaisesta muutoksen näkökulmasta. Heidän mukaansa sosiaalityö on luonteeltaan monimutkaista, epävarmaa ja keskeneräistä. Tutkimuksen keskeinen ajatus liittyy sosiaalityön monenlaisiin muutoksiin sekä niiden työlle tuomiin haasteisiin ja keinoihin, joilla sosiaalityön ammattilaisten tulisi kyetä näihin muutospaineisiin vastaamaan. He muistuttavat, että sosiaalityöntekijöiden täytyy työskennellä monimutkaisissa ympäristöissä ja tilanteissa, eikä tulevaisuuden vaikutusten ennustamista työtä kohtaan ole käytännössä mahdollista tehdä. Sosiaalityöntekijät toimivat täten jatkuvasti suuren epävarmuuden varjostamina. Heidän mukaansa sosiaalityön harjoittajien on tärkeää ymmärtää, ettei sosiaalityön kehittyminen tarkoita keinoja päästä takaisin kiinni ”vanhoihin hyviin aikoihin”, vaan muutokseen pyrkimistä. Muutokseen pyrkivä ala perustuu hyvin yhteyksiin toisiin tekijöihin, ja näiden suhteiden maksimaaliseen hyödyntämiseen. Myös ristiriitojen ja jännitteiden hallitsemista, kun työmme suuntautuu kohti uusia uria. Sosiaalityöntekijän täytyy myös olla kriittinen ja avoin kritiikille oman työnsä osalta. Tulevaisuudessa alan toimijat joutuvat työskentelemään entistä monimutkaisemmissa tilanteissa,

useammilla erilaisilla kentillä ja yli ammattirajojen. Tämä vaatii enemmän yhteistyötä muiden toimijoiden kanssa, niin omalla kuin muilla aloilla, jotta sosiaalityö voi saavuttaa asettamiaan tavoitteita työlleen. Jatkuva muutos, kriittisyys, ajattelutapojen haastaminen, uusien kysymysten esittäminen ja uudistuminen on siten keskeistä sosiaalityölle.

Näiden näkökulmien edessä asettuu myös tämä tutkimusaihe erityiseen valoon. Kysymyksessä on työtapa, joka ei välttämättä kaikkien toimijoiden mielestä ole keskeinen työkalu työssä, ja voi jopa viedä työntekijän kauemmas niistä tahoista, joiden kanssa työtä tehdään. Tällaisten käsitysten haastaminen ja työtavan hyödyllisyyden perustelu on tämän tutkimuksen keskeisiä haasteita.

3.4 Sosiaalinen media koulukuraattorin työvälineenä

Tarkoitukseni on seuraavaksi pohtia minkälaisia edellytyksiä tällaisen työotteen käyttäminen vaatii kuraattorilta itseltään sekä hahmotella tarkemmin, minkälaisia välineitä on olemassa, ja miten niitä voisi käyttää apuna työssä. Lisäksi mietin työtä mahdollisesti rajaavia esteitä ja ongelmia, jotka voivat vaikuttaa sosiaalisen median käyttöönottoon työvälineenä.

Perusedellytys koulukuraattorin osalta lienee jonkinasteinen perehtyneisyys käytettävissä olevaan teknologiaan ja sovelluksiin. Jos käyttäjällä ei ole kunnollista käsitystä tarjolla olevista mahdollisuuksista tai niiden tarjoamista käyttötarkoituksista, on hankalaa ylipäättänsä lähteä tekemään työtä. Toisaalta aikaisempi perehtymättömyys ei ole este uuden oppimiselle, jos käyttäjällä on ennakkoluuloton ja kiinnostunut asenne asiaan perehtymiselle. Mielenkiintoinen pohdittava seikka on myös se mihin sukupolven työtä tekevät koulukuraattorit kuuluvat. Nouseeko työntekijöiden ikäjakaumasta selittäviä tekijöitä kiinnostukselle ja valmiuksille tehdä työtä sosiaalista mediaa avuksi käyttäen? Muuttuuko valmiustilanne sen myötä, kun työntekijät tulevaisuudessa ovat itse olleet yhä enenevässä määrin osa milleniaalien sukupolvea?

Minkälaisilla sosiaalisen median välineillä työtä voisi tehdä? Minulle tutuksi ovat tulleet Tampereen alueella Etsivän työn yksiköiden Facebookiin luomat käyttäjäprofiilit, joiden kautta he myös pyrkivät tavoittamaan alueensa nuoria. Heidän kotisivujensa perusteella Etsivän työn tehtävänä on etsiä ja auttaa nuoria heidän erilaisissa elämäntilanteissaan ja mahdollisissa vaikeuksissaan. Kohderyhmänä ovat 13–25-vuotiaat nuoret. Etsivää työtä tehdään kotisivujen mukaan kaduilla, kouluilla ja kaikkialla missä nuoret liikkuvat. Etsivän työn työntekijät ovat

tavoitettavissa nykyään myös IRC-galleriasta ja Facebookista. Etsivä työ tarjoaa myös tutkimukseni kannalta mielenkiintoista palvelua, chat-keskustelua, 16–29-vuotiaille nuorille. Etsivä työn työntekijät päivystävät chatissa. Chat-palvelu on suunnattu sivuston mukaan 16 - 29 -vuotiaille nuorille ja siellä voi keskustella työntekijän kanssa mistä asiasta tahansa. (Etsivän Työn kotisivut 2011)

Myös poliisi tekee nykyään työtä tiiviisti sosiaalisen median kautta. Virtuaalinen lähipoliisiryhmä on tavoitettavissa poliisi.fi-sivuston (2010) mukaan niin IRC-galleriasta, Facebookista kuin MSN Messengeristäkin. Ryhmän vetäjä Marko Forss pitää myös aiheeseen liittyvää nettiblogia. Ryhmä toimii Helsingistä käsin ja pääkaupunkiseudulle toimintaansa keskittäen, mutta on myös koko Suomi kuuluu heidän toimialueeseensa. Ryhmän työkenttään kuuluvat monet virtuaalimaailman ongelmat, kuten esimerkiksi nettikiusaaminen ja seksuaalirikokset.

Näkisin yllä mainituista lähteistä Facebookin erinomaisena sosiaalisen median välineenä, jonka avulla koulukuraattori pystyisi toteuttamaan useita erilaisia toimintoja. Luodun profiilin olisi mielestäni syytä olla tarkoitettu ammatilliseen käyttöön. Virtuaalisen verkostoitumisen voisi aloittaa vaikkapa monille kuraattoreille tutuista 7. luokkien ryhmäytyksistä, joissa päästään ensimmäistä kertaa luonnollisella tavalla tekemisiin näiden ryhmien kanssa. Itse olen pitänyt 7. luokan oppilaille myös oppitunteja tietokoneen käyttöön ja nettikiusaamiseen liittyen, jolloin olisi myös helppoa tuoda esille mahdollisuus pyytää koulukuraattori kaveriksi Facebookissa. Luonnollisesti myös muut vuorovaikutustilanteet oppilaiden kanssa toimivat mahdollisuuksina tuoda tätä vaihtoehtoa esille, samoin asiasta voi tiedottaa koulun omilla kotisivuilla, kotiin lähetettävissä tiedotteissa ja aamunavauksissa. Myös opettajien, yhteistyökumppaneiden ja oppilaiden vanhempien ottamista kaveriksi voi harkita.

Facebookissa koulukuraattorilla voi olla hyvä mahdollisuus seurata kaverilistallaan olevien oppilaiden elämää ja vuorovaikutusta keskenään näiden seinällä julkaistuista tilanpäivityksistä, kuvista, videoista ja kaikkien näiden ominaisuuksien kommenttiosioista. Oppilaita voi myös rohkaista lähettämään koulukuraattorille postia Facebookin kautta, jos jotain koulukuraattorin työkenttään kuuluvaa asiaa on mielen päällä. Yhteisöllisinä toimenpiteinä kuraattori voi julkaista omalla seinällään kirjoituksia tai mielipiteitä aiheista, joista haluaa nuorille tarjota lisätietoa tai linkkejä esimerkiksi nettisivuille, jotka tarjoavat tukea erilaisissa ongelmatilanteissa. Kuraattori voi myös rakentaa omaa henkilökuvaansa koulun luotettavana aikuisena itseään koskevilla tilapäivityksillä tai jopa informoida reaaliajassa nuoria, milloin on paikan päällä tavattavissa, tai

kertoa oman työnsä sisällöstä. Sovelluksen tarjoamat mahdollisuudet koulukuraattorin työlle ovat mielestäni laajat.

Muita mielenkiintoisia sosiaalisen median sovelluksia ovat mielestäni koulujen kotisivut, joiden yhteyteen koulukuraattorille voisi varata mahdollisuuden julkaista kirjoituksia aihepiiriltään työhön ja koulunkäyntiin liittyen. Nämä olisivat oppilaiden, opettajien ja vanhempien luettavissa. Toinen vaihtoehto tähän on luoda oma blogi nettiin, jonka linkkiä voi jakaa eteenpäin samalla lailla kuin profiilia Facebookissa.

Facebookin ja muiden sovelluksien haitoista puhuttaessa pitää luotettavuutta mielestäni mieltää ensimmäisenä. Matikainen (2002, 26–30) nostaa esiin identiteetin tuottamisen verkkoympäristössä. Tietoverkoissa identiteetin tuottaminen poikkeaa normaalista vuorovaikutustilanteesta. Sosiaalisia vihjeitä on tietyissä tilanteissa havaittavissa paljon vähemmän, jolloin omaa identiteettiään (sukupuoli, ikä, jopa kansallisuus) voi rakentaa suhteellisen puhtaalta pohjalta. Näin ollen sosiaalinen rakenne vaikuttaa myös verkossa tapahtuvan identiteetin tuottamiseen ja toisten identiteettien havaitsemiseen. Valheellisen tai keinotekoisien minuuden tuottaminen ja sillä esiintyminen on helpommin toteutettavissa kasvottomassa vuorovaikutuksessa tietoverkoissa kuin kasvokkaisissa tilanteissa. Tietoverkoissa tapahtuva vuorovaikutus on luonteeltaan vartalotonta, jolloin kommunikointi tapahtuu ilman vartalon ja kasvojen läsnäoloa ilman kosketusta, ilmeitä ja eleitä. Nykytekniikka tosin tarjoaa poikkeuksia, muun muassa mahdollisuuden käyttää webkameraa. Koulukuraattorin työtä ajatellessa verkkovuorovaikutuksen osalta yhdeksi kysymysmerkiksi voisi nousta ruudun toisella puolella vaikuttavan henkilön henkilöllisyys? Työ on luottamuksellista, joten kenenkään oppilaan tai perheen asioista keskusteleminen on tarkasti määriteltyä, joten toisen osapuolen kasvottomuus altistaa mahdollisille väärinkäytöksille entistä herkemmin. Facebookissa ihmiset esiintyvät tavallisesti omilla nimillään, ja heidän identiteettinsä tai profiilin aitous on helppo päätellä, joten väärinkäytösten mahdollisuuskin voi olla pienempi kuin joissain muissa sosiaalisen median sovelluksissa, kuten esimerkiksi IRC:n ja MSN Messengerin kaltaisissa pikaviestimissä.

Buckingham (2006) nostaa esiin kiinnostavan seikan omista johtopäätöksissään. Hänen mielestään on hyvinkin mahdollista, että nuorten ja aikuisten välillä voi olla laajoja systemaattisia eroja sen suhteen, miten teknologiaa käytetään, ja minkä vuoksi. Tämänkin tutkimuksen perusolettamus on, että koulukuraattori tarjoaa itseään teknologian ja sosiaalisen median kautta paremmin tavoitettavaksi koulunsa oppilaille. Entä jos nämä lapset ja nuoret eivät näe tätä työtettä merkityksellisenä tai mielekkäänä väylänä pyytää apua sitä tarvitessaan? Tai mitä jos oppilaiden

tavoittaminen sosiaalisen median kautta vaatii lähestymistapoja, joiden hallitseminen vaatisi koulukuraattorilta liikaa resursseja, aikaa ja osaamista, jota alan koulutuksella on hankala saavuttaa?

Aika- ja resurssipula lienee myös yksi kynnyskysymyksistä, joka voi vaikuttaa työtteen käyttöönoton aloittamiseen. Oletettavaa on, että sosiaalisen median käyttäminen vaatisi aluksi ylimääräisiä ponnisteluja, joihin kaikilla kuraattoreilla ei yksinkertaisesti ole konkreettisesti aikaa hektisessä työtilanteessaan. Voi myös olla, että sosiaalisen median käyttäminen tehokkaasti nostaisi painetta käyttää tarjolla olevia sovelluksia työajan ulkopuolella, joka omalta osaltaan toisi mukanaan omat ongelmansa, koska vapaa-ajalla tehdystä työstä ei voi saada korvausta, eikä sosiaalisen median käyttö todennäköisesti mahdu ylityökriteerien sisälle.

4. TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä

Tutkimustehtävänani on selvittää minkälaisia mahdollisuuksia ja haasteita sosiaalinen media tarjoaa koulukuraattorin työlle. Lisäksi pyrin selvittämään, löytyykö perusteita ottaa sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet apuvälineeksi ja työkaluksi koulukuraattorin työssä. Tähän tavoitteeseen pyrin selvittämällä koulukuraattoreiden näkemyksiä aiheesta haastatteluiden avulla. Tutkin myös koulukuraattorin työn määrittelyitä sekä lasten ja nuorten suhdetta sosiaaliseen mediaan löytääkseni mahdollisia perusteluita työtteen käyttöönotolle. Pyrin myös hahmottelemaan, minkälaisesta toiminnasta käytännössä voisi olla kysymys, koska työtettä ei ole aikaisemmin työssä laajamittaisesti käytetty. Haastatteluilla pyrin saamaan lisätietoa myös tähän asiaan. Yhdistän koulukuraattoreiden haastatteluissa esiintuomia näkemyksiä tutkimuskirjallisuudesta esiintuotuihin näkemyksiin aiheesta.

4.2 Metodologiset lähtökohdat

Uusitalo (2001,57) korostaa tutkijan oman henkilökohtaisen kiinnostuksen tärkeyttä tutkimusaiheeseensa nähden. Olen itse toiminut koulukuraattorina ja työskennellessäni pohtinut sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia työlleni. Tutkimusaiheen valinta oli täten helppo ja luonnollinen, kuten myös lähestymistapa aiheeseeni. Lähestymistapani tutkimukseen on siis koulukuraattorin näkökulma. Olen kiinnostunut kuulemaan koulukuraattoreiden omia näkemyksiä työstään suhteessa aiheeseeni, ja miten jatkuvasti kehittyvä teknologia erilaisina sovelluksineen sopii osaksi heidän työkuvaansa. Toivon mukaan tutkimukseni antaa lisätietoa ja uusia ajatuksia vielä nykyisellään koulukuraattorin työssä ja sosiaalityössä yleensäkin vähän käytetystä työmuodosta.

Lähestymistapani aiheeseen on laadullinen, ja käytössä ovat laadulliset menetelmät. Koska aiheestani ei ole aikaisempaa tutkimustietoa, eikä sosiaalinen media ole yleisesti käyttöön otettu työkalu koulukuraattorin työssä, haluan tutkimuksellani ennemmin lisätä ymmärrystä tutkittavasta ilmiöstä kuin luoda lähtökohtia ja ideoita tällaisen työtteen mahdolliselle käyttöönotolle koulukuraattorin työssä.

4.3 Teemahaastattelu aineiston keruumenetelmänä

Koska sosiaalinen media on aihe, joka on verrattain uusi ja käyttämätön työmuoto sosiaalityön kentällä ja koulukuraattoreiden keskuudessa, halusin löytää aineistonkeruun menetelmän, joka mahdollistaisi maksimaalisesti erilaisten näkökulmien ja ideoiden esille tulemisen. Lisäksi oletukseni oli, että tällainen uusi tapa tehdä työtä voi nostattaa ennakkoluuloja, ja jakaa mielipiteitä työntekijöiden keskuudessa.

Tutkimuksen aineistona ovat kuuden samassa kaupungissa toimivan koulukuraattorin haastattelut. Päädyin haastatteluun aineistonkeruun menetelmänä, koska haastattelu on metodina joustavampi kuin kysely. Se antaa haastattelijalle mahdollisuuden toistaa kysymys, oikaista väärinkäsityksiä, selventää ilmausten sanamuotoja ja käydä keskustelua tiedonantajan kanssa. Haastattelu antaa myös mahdollisuuden esittää kysymykset siinä järjestyksessä kuin tutkija katsoo aiheelliseksi. Haastattelun tavoite on saada mahdollisimman paljon tietoa halutusta asiasta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75)

Koin haastattelun parhaaksi tavaksi kerätä tietoa haastateltavilta tutkimustani varten. Päädyin lopulta yksilöhaastatteluun, vaikka alun perin perehdyin ja olin toteuttamassa aineistonkeruuta ryhmähaastattelun metodilla. Aikataulujen sovittaminen kiireisten koulukuraattoreiden kesken oli haastavaa, joten sopivien aikojen löytäminen oli riittävän haasteellista jo yksilötasollakin. Toisaalta en myöskään luottanut omaan ammattitaitooni ryhmähaastattelun läpiviemisen osalta niin paljon, että olisin halunnut käyttää aikaa ja resursseja sellaisten toteuttamiseen tämän työn kanssa. Jatkotutkimuksen kannalta ryhmähaastattelu voisi silti olla erinomainen tapa saada tietoa aiheesta. Ruusuvooren ja Tiitulan (2005, 226) mukaan ryhmäkeskustelussa saadaan parhaimmillaan osallistujien vuorovaikutteiset kommentit, ideat ja erilaiset näkökulmat ruokkimaan toisiaan ja synnyttämään uusia, yllättäviä näkökulmia ja huomioita. Ottaen huomioon aiheeni tuntemattomuus ja tutkimattomuus kuraattorin työssä, olisivat edellä mainitut ominaisuudet omiaan koulukuraattoreiden ajatuksia sosiaalisesta mediasta osana työtään kartoittavalle tutkimukselle.

Myös kysely oli yksi vaihtoehto, jota pohdin, mutta en uskonut kyseisen menetelmän soveltuvan parhaalla mahdollisella tavalla aineistonkeruuta varten. Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 6) listauksen mukaan haastateltavalla on haastattelussa kyselyyn verrattuna enemmän mahdollisuuksia tulkita kysymyksiä, haastattelu on menetelmänä joustavampi ja sallii täsmennykset. Se myös auttaa heidän

listauksensa mukaan tuottamaan paremmin kuvaavia esimerkkejä, joka on oman tutkimusaiheeni kannalta tärkeä asia.

Päädyin esittämieni lähtökohtien pohjalta puolistrukturoidun mallin mukaiseen teemahaastatteluun, johon haastattelin työssä olevia koulukuraattoreita keräten aineistoni tämän tutkimuksen osalta. Puolistrukturoidussa haastattelussa jokin haastattelun näkökohta on lyöty lukkoon, mutta ei kaikilta osiltaan (Hirsjärvi & Hurme 2001, 47). Teemahaastattelussa edetään tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten varassa. Teemahaastattelussa pyritään löytämään merkityksellisiä vastauksia tutkimuksen tarkoituksen ja ongelmanasettelun tai tutkimustehtävän mukaisesti. (Tuomi & Sarajärvi, 77)

Haastattelurunkoa laatiessani halusin kartoittaa ensimmäiseksi taustatiedot, iän, työkokemuksen koulukuraattorina, sosiaalityössä ja muilla aloilla. Halusin ehdottomasti mukaan keskustelua jokaisen koulukuraattorin näkemyksistä, mitä koulukuraattorin työ on yleisesti, ja miten se toteutuu nimenomaisesti hänen omassa koulupiirissään. Ovatko koulukuraattorien tavoitteet, työmenetelmät ja mahdollisuudet tehdä työtään yhdenvertaiset vai onko eri alueilla ja työpisteissä tehtävällä työllä eroavaisuuksia. Ja voivatko nämä eroavaisuudet vaikuttaa valmiuteen tehdä töitä sosiaalisen median tarjoamien työvälineiden avulla? Lisäksi olin kiinnostunut koulukuraattoreiden omista henkilökohtaisista intresseistään työnsä osalta. Millä tavalla kuraattoreiden oma suuntautuneisuus ja mielenkiinto määrittävät heidän tekemäänsä työtä, ja mitkä sen vaikutukset ovat tutkimaani aiheeseen?

Haastattelu jakautui näin ollen kahteen erilliseen pääosaan. Toisessa, tutkimuksen aiheeseen lähemmin liittyvässä osiossa, perehdyimme koulukuraattorin työhön yleisesti ja toisessa osassa sosiaalisen median ja teknologian kysymyksiin. Millä tavoin teknologia on käytössä tällä hetkellä heidän työssään? Mikä heidän suhtautumisensa teknologiseen kehitykseen ja sosiaaliseen mediaan on henkilökohtaisella tasolla ja työnsä puolesta? Keskeisimpänä osiona oli sosiaalisen median mukanaan tuomien mahdollisuuksien ja haasteiden pohtiminen sekä ideointi. Tämä osio oli erityisesti edellä mainitun kaltaisesti puolistrukturoitu, minkä tarkoituksena on antaa koulukuraattoreiden ajatuksille sekä keskinäiselle keskustelulle paljon tilaa tarkasti ohjattujen kysymysten sijasta. Jaottelin tämän osion useampiin alaosioidiin, joiden avulla pyrin ohjaamaan haastattelua hallitusti eteenpäin, ja varmistamaan jokaisen työn osa-alueen tulevan käsitellyksi haastattelun aikana. Alaosiot käsittivät oppilaat, oppilaiden vanhemmat, yhteistyökumppanit, muut asiantuntijatahot, koulua koskevan yhteisöllisen työn ja kunnallisen päätöksenteon tason.

Sovin haastattelut kirjoittamalla kaikille alueen koulukuraattoreille lyhyen sähköpostiviestin, jossa kuvailin tiivistäen tutkimusaiheeni, ja minkälaisiin kysymyksiin toivoin saavani vastauksia koulukuraattoreilta haastattelun avulla. Pyysin kiinnostuneita koulukuraattoreita ilmoittamaan sähköpostitse kiinnostuksensa osallistumisesta tutkimukseen, jonka jälkeen ottaisin heihin yhteyttä puhelimitse tarkemman haastatteluajankohdan sopimiseksi. Sain neljä yhteydenottoa, joiden pohjalta sovin haastatteluajankohdan kyseisten koulukuraattorien kouluille molemmille sopivaan aikaan. Tämän lisäksi otin itse yhteyttä puhelimitse vielä kolmeen kuraattoriin, joiden kanssa sovin myös tarkemmat ajankohdat haastatteluille. Seitsemästä haastateltavasta yksi perui haastattelun sairastumiseen vedoten, joten haastatteluiden kokonaismääräksi muodostui lopulta kuusi. En jakanut haastattelukysymyksiä etukäteen kuraattoreille vaan pyysin heitä vain pohtimaan hieman etukäteen annettua aihepiiriä. Kävimme haastateltavien kanssa läpi haastattelurungon, teemahaastattelu periaatteet, haastattelun luottamuksellisuuden ja aikataulukysymykset ennen haastatteluiden aloittamista.

Haastattelut sujuivat kaikki ilman ongelmia. Tunsin kuraattorit ennestään, mikä helpotti haastattelutilanteen käynnistämistä tehden prosessista vähemmän virallisen oloisen. Tunnelma haastatteluissa oli omasta mielestäni vapautunut, ja kaikki haastattelukerrat sujuivat hyvässä yhteisymmärryksessä. Koulukuraattorit kertoivat omasta työstään ja sen painotuksista varsin tottuneen oloisesti. Koska olin työskennellyt itsekin koulukuraattorina, osasin esittää tarkentavia kysymyksiä ja huomioita työn tekemisen osalta. Ensimmäisten haastatteluiden pohjalta lisäsin muutamia tarkentavia kohtia haastattelurunkoon seuraavia haastatteluja ajatellen, mutta pääasiallisesti tämä osuus sujui kaikissa haastatteluissa samalla tavalla ja hyvin aikarajoissa pysyen. Sosiaalista mediaa koskevassa osiossa vaihtelua oli enemmän. Toisilla koulukuraattoreilla oli pohtivampi tyyli käydä asiaa läpi, toisien ajatukset tulivat julki tiivistetympin. Koin olevani haastatteluissa sosiaalisen median osalta koulukuraattoreita perehtyneempi, joten keskustelu kulki hieman odotuksiani enemmän minun ohjauksessani. Kuraattorit reagoivat kuitenkin varsin kiitettävästi esittämiini ajatuksiin tuoden omat näkemyksensä esille selkeästi ja ennakkoluulottomasti.

Omaa rooliani tutkijana olin pohtinut jatkuvasti sekä tutkimusaihetta miettiessäni että varsinaista tutkimusta tehdessäni. Olen työskennellyt koulukuraattorina useissa eri kouluissa joko harjoittelijana tai viransijaisena yli kahden vuoden ajan, joten koulukuraattorin näkökulma tutkittavaan aiheeseen oli minulle etukäteen tuttu. Itse aihe, sosiaalinen media, ei alan asiantuntijana tai ammattilaisena ollut tuttu, mutta pidän itseäni aktiivisena käyttäjänä ja keskimääräistä

perehtyneempänä henkilönä asian suhteen. Jo työskennellessäni koulukuraattorina pohdin useaan otteeseen teknologisten sovellusten ja sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia työlleni. Olin siis etukäteen myönteisesti suuntautunut aiheeni kannalta, jonka tiedostaminen oli mielestäni tutkimuksen ja haastatteluiden teon kannalta tärkeää. Aikaisempi työkokemukseni helpotti koulukuraattorin työn todellisuuden hahmottamista auttaen nostamaan esille huomioita työn ja tutkittavan aiheen välillä sekä ymmärtämään koulukuraattoreiden näkökulmia aiheeseen. Ruusuvuoren ja Tiittulan (2005, 36–40) mukaan haastattelija ja haastateltava voivat liikkua erilaisissa sosiaalisissa maailmoissa, jolloin perspektiivi samaan asiaan voi vaihdella. Haastattelija tarkastelee usein aihetta yleisellä tasolla ja yleistäen, kun taas haastateltavan näkökulma voi olla henkilökohtaisempi ja konkreettisempi. Henkilökohtaisesti koin aikaisemman työkokemukseni kaventavan tätä väliä haastattelijan ja haastateltavien välillä huomattavasti, samoin suhtautumaan ymmärtävästi ja neutraalisti mahdollisiin kielteisiin kannanottoihin tietotekniikkaa koskien, vaikka suhtauduinkin henkilökohtaisesti myönteisesti sosiaalisen mediaan.

4.4 Tutkimuksen aineisto ja aineiston analysointi

Laadullisessa tutkimuksessa ei pyritä tilastollisiin yleistyksiin vaan muun muassa kuvaamaan jotain ilmiötä tai tapahtumaa, ymmärtämään tiettyä toimintaa tai antamaan teoreettisesti mielekäs tulkinta jollekin ilmiölle. Laadullisessa tutkimuksessa on tärkeää, että henkilöt, joilta tietoa kerätään, tietävät tutkittavasta ilmiöstä mieluusti mahdollisimman paljon tai että heillä on kokemusta asiasta. Tässä mielessä tiedonantajien valinnan ei tule olla satunnaista vaan harkittua ja tarkoitukseen sopivaa. (Tuomi & Sarajarvi, 87–88) Koulukuraattorit tietävät omasta työstään parhaiten, joten tässä mielessä oli luonnollista valita heidät haastateltaviksi tutkimukseeni. Tosin se, kuinka paljon he tietävät sosiaalisesta mediasta tai sen käyttömahdollisuuksista, voi vaihdella paljonkin yksittäisestä henkilöstä puhuttaessa. En halunnut vaikuttaa liikaa etukäteen, keitä koulukuraattoreita haastattelin, jotta haastateltaviksi valikoituvat eivät antaisi väärää kuvaa koko koulukuraattoreiden joukosta. Jouduin kuitenkin sähköpostiviestini jälkeen ottamaan vielä yhteyttä muutamiin kuraattoreihin saadakseni tarpeeksi haastateltavia. Tässä vaiheessa pyrin lähestymään sellaisia työntekijöitä, joiden uskoin pystyvän keskustelemaan aiheesta mahdollisimman monipuolisesti. Ikäjakaumaltaan haastateltavat kuusi kuraattoria asettuivat 25 ja 50 ikävuoden väliin. Keski-ikä oli 37,7 vuotta ja tutkimukseen osallistui 5 naista sekä 1 mies. Keski-ikä vastasi pitkälle koko alueen kuraattoreiden vastaavaa, tosin iällisesti vanhimmat työntekijät eivät tutkimukseen osallistuneet.

Aineistona olevat kuusi haastattelua tein 1.4. – 30.4.2011 välisenä aikana tutkittavien työpaikoilla suuren suomalaisen kaupungin kouluilla. Haastattelujen kesto oli 45 minuutista puoleentoista tuntiin. Nauhoitin haastattelut mp3-soittimella. Haastattelujen yhteiskesto oli 6 tuntia 10 minuuttia, josta litteroin aineiston kirjalliseen muotoon. Litteroidessa kirjasin ylös kaiken sanotun. Litteroitua aineistoa kertyi yhteensä 44 sivua.

Aineiston analyysiin olen käyttänyt temaattista analyysia. Eskola ja Suoranta (1998, 175–179) suosittelevat temaattista analyysia käytännöllisten ongelmien ratkaisemiseksi. Aineistosta voidaan heidän mukaansa nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja, jolloin voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä ja ilmenemistä aineistossa. Teemoittelu vaatii Eskolan ja Suorannan mukaan teemoittelu vaatii onnistuakseen teorian ja empirian vuorovaikutusta, joka tutkimustekstissä näkyy parhaimmillaan niiden lomittumisena toisiinsa. He varoittavat myös, ettei aineiston analysointia jätettäisi vain tematisoinnin nimissä tapahtuneeksi sitaattikokoelmaksi.

5. TUTKIMUSTULOKSET

Haastattelun tuloksia käsitellään alla haastattelurungon järjestyksen mukaisesti. Tuloksien läpikäyminen aloitetaan koulukuraattoreiden taustatiedoilla ja heidän työn sisältöään esitellen. Tämän jälkeen vuorossa ovat kuraattoreiden työssään käyttämät menetelmät ja välineet. Näiden osuuksien perään käsittelen koulukuraattoreiden sosiaalisen median ja teknologian käytön taustatietoja, jonka jälkeen siirryn sosiaalisen median käytön mahdollisuuksiin eri osa-alueisiin jaettuna. Nämä osa-alueet ovat oppilaskohtainen työ, vanhempien kanssa tehtävä työ, asiantuntijatahojen kanssa tehtävä työ, yhteisöllinen työ sekä kunnallisen päätöksenteon taso. Lopuksi käyn läpi sosiaalisen median käytön haasteet ja esteet koulukuraattorin työssä.

5.1 Koulukuraattoreiden taustatiedot ja työn sisältö

Aloitin haastattelun kysymällä kaikilta haastateltavilta heidän työkokemuksestaan. Yhtä lukuun ottamatta kaikilla oli kokemusta lastensuojelutyöstä, joka oli yhdistävä tekijä koulukuraattoreiden välillä. Yhden kuraattorin aiempi työkokemus oli muualta kuin sosiaalityön kentältä. Jokainen vastanneista korosti erityisen paljon asiakastyötä eli työn tekemistä oman koulun oppilaiden kanssa. Kysyessäni eniten aikaa vieviä työtehtäviä ja työn painopisteitä tarjosi jokainen koulukuraattori tärkeimpien tehtävien joukossa kasvokkaista asiakastyötä oppilaiden kanssa. Kaikkien koulukuraattoreiden vastauksista nousi esille koulukuraattorin perustehtävä eli tukea tarvitsevien oppilaiden auttaminen koulun arjessa sekä ohjaaminen tarjolla olevien palveluiden piiriin.

Oppilaiden kanssa tehtävä työ joko yksilötapaamisina tai ryhmissä oli suurin aikaa vievä segmentti työtehtävistä varioiden arvioissa aina 25 prosentista jopa 70 prosenttiin asti. Tästä työstä yksilötapaamiset veivät jokaisella kuraattorilla enemmän aikaa kuin ryhmätyö. Suhde ryhmämuotoisen työn tekemiseen kuitenkin vaihteli kuraattorikohtaisesti paljonkin. Asiakastyö oli jokaiselle koulukuraattorille erittäin tärkeä painopistealue. Oppilastapaamisten lisäksi jokainen haastateltu koulukuraattori painotti myös yhteistyön merkitystä eri yhteistyötahojen kesken. Koulun sisällä tärkeitä yhteistyökumppaneita olivat oppilashuoltotyöryhmän jäsenet sekä opettajat, ja koulun ulkopuolella esiin nousivat erityisesti lastensuojelu, mielenterveys- sekä neuvolapalvelut sekä muut alueelliset yhteistyökumppanit, kuten poliisi ja nuorisotoimi. Kolmas työnkohta, jonka

jokainen koulukuraattori mainitsi tässä vaiheessa, oli tehdyn työn dokumentointi, joka vie kasvavan osan työhön käytettävästä ajasta.

Kysymykseen, mistä työtä tulee heille eniten, yksikään koulukuraattori ei vastannut oppilaiden olevan suurin yksittäinen yhteyttä ottava taho vaan työ tuli pitkälti oppilashuoltotyöryhmän tai opettajien kautta. Tämän jälkeen eniten yhteydenottoja tuli oppilaiden vanhemmilta tai oppilailta itseltään. Kaksi haastateltavaa nosti lasten ja nuorten mielenterveysongelmien kasvavaksi työtä vaativaksi osa-alueeksi, ja jokainen koulukuraattori mainitsi mielenterveysongelmat haastattelun aikana työstä keskusteltaessa. Myös lastensuojelulliset toimenpiteet nousivat esiin jokaisen koulukuraattorin kanssa haastatteluiden aikana. Usein työ painottuu koulukuraattorin osalta enemmän yläkoulujen oppilaiden piiriin, toki työtä tehtiin tarvittaessa myös alakouluilla. Kuvaavaa asialle oli, että jokaisella koulukuraattorilla oli pääkoulu, ja jokaisessa näistä kouluista opiskeli yläkoulun oppilaita.

Vaikka perustehtävä haastatteluiden perusteella koulukuraattoreilla on sama ja painopistealueet työn sisällä myös yhteneväisiä, toivat haastattelut esille myös eroavaisuuksia koulukuraattoreiden ja työn sisällön välillä. Merkittäviä tekijöitä tähän olivat koulukuraattorin omat henkilökohtaiset kiinnostuksen kohteet työn sisällä sekä koulujen ja oppilaiden eroavaisuudet alueittain. Eri kouluilla ja alueilla oli omia erityispiirteitään, muun muassa maahanmuuttajien suuri lukumäärä, koulumenestykseen liittyvät paineet ja niihin liittyen mielenterveysongelmat, lastensuojelulliset ongelmat tai lastensuojelullisen työn keskimääräistä alhaisempi tarve moniin muihin alueisiin nähtynä. Alueen ja koulujen tarpeet näkyivät selvästi työn painopistealueissa, toisen kuraattorin joutuessa keskittymään pitkälti lastensuojelulliseen työhön toisen kuraattorin ottaessa enemmän vastuuta koulunkäynnin tukemisessa tai kiusaamisasioiden selvittämisessä. Myös koulujen toimintamallit asettivat koulukuraattoreiden työlle erilaisia vaatimuksia ja odotuksia. Koulukiusaamisen osalta toisissa kouluissa kiusaamistapausten selvittely oli siirretty erityisille työryhmille hoidettavaksi, jolloin koulukuraattorin panosta tarvittiin vain vakavimmissa tapauksissa, kun taas toisessa koulussa koulukuraattori oli paljon enemmän läsnä vähäisemmissäkin kiusaamistapauksissa.

Koulukuraattoreilla oli työssään myös omia painopistealueitaan henkilökohtaisen kiinnostuksen tai työhistorian pohjalta. Yhden koulukuraattorin työöteeseen vaikutti huomattavissa määrin vahva kiinnostus ja osaaminen lastensuojelun piirissä. Toiselle työntekijälle ryhmätyön erilaiset muodot olivat erityisosaamisaluetta, jota hän halusi hyödyntää työssään oppilaiden kanssa. Yhden kuraattorin hankkima koulutus perhetyöstä avasi hänelle mahdollisuuden tehdä tätä työtä oppilaiden perheiden kanssa, kun taas moni muu koulukuraattori ohjasi omat perhetyöt tarvitsevat perheet kaupunkinsa avopalveluiden tarjoamien perhetyön palveluiden piiriin.

Koulukuraattorin työhön liittyvän ehkäisevän työn osalta ilmeni, että monien kuraattoreiden mielestä ehkäisevän työn määrittely ei ole kovin yksinkertaista, ja käytännössä kaikki tehty työ koulukuraattorina sisältää elementtejä ehkäisevästä työstä. Jo varhainen puuttuminen ongelmiin niiden ollessa vasta alkutekijöissään on ehkäisevää työtä, kun taas toisaalta ryhmien kanssa tehtävä työ, kuten esimerkiksi ryhmätyökset ja jatkoryhmätyökset seiskaluokkalaisille sekä erilaiset teematunnit, ovat ehkäisevää työtä. Kaksi samalla alueella toimivaa koulukuraattoria toivat esille Valintojen Putki – projektin, joka kestää kaksi viikkoa joka kevät. Projekti on ennalta ehkäisevää päihdetyöskentelyä, jossa käyvät miltei kaikki alueen kuutosluokat. Näkökulma, joka tuotiin keskusteluun monen haastatellun osalta, oli aikapula. Työpanosta ei ollut käyttää erityisiin ehkäiseviin toimenpiteisiin kovinkaan paljoa korjaavan työn viedessä valtaosan työajasta.

Kaikki haastateltavat kokivat olevansa hyvin sisällä koulunsa jokapäiväisessä arjessa, mutta monien asioiden osalta kuraattoreilla oli erilaisia näkemyksiä roolistaan työntekijänä kouluissaan. Toiset koulukuraattorit kokivat olevansa erittäin tiiviisti mukana työyhteisönsä jäsenenä, mutta esiin tuli myös näkemys koulun ainoana sosiaalityön edustajana tuoman erillisyyden tunteesta. Näkymisestä koulun arjessa oli myös erilaisia tapoja, toisille välitunneilla tai muissa tilanteissa liikkuminen oppilaiden keskellä oli normaali osa työtä, toiset tekivät tätä harvemmin.

Koulukuraattoreiden näkemykset heidän palveluidensa käyttämisestä ja niihin osallistumisesta olivat myönteiset. Kuraattoreiden oma uskomus oppilaiden näkemyksistä oli, ettei kynnys kuraattorin kanssa asioimiselle ollut erityisen korkea. Opettajien osalta koulukuraattorit totesivat heidän löytävän palvelut tehokkaasti tarvittaessa. Tärkeäksi seikaksi nousi useammankin koulukuraattorin mainitsemana saavutettu luottamus oppilaiden kanssa tehdyn työn myötä. Myös

työhuoneiden sijainti ja käytettävyys vaikutti jossain määrin siihen, kuinka helppoa koulukuraattorin puheille tuleminen on. Kukaan koulukuraattoreista ei kertonut saaneensa oppilailta yhteydenottoja puhelimen tai sähköpostin välityksellä. Tavoitettavuuden osalta koulukuraattorit näkivät tilanteen vaihtelevasti. Vastauksista nousivat esille aikaresurssipulat, jotka vaikuttavat koulukuraattoreiden saatavuuteen. Kaksi koulukuraattoreista mainitsi joutuvansa rajaamaan, keille oppilaille palveluitaan tarjoaa kiireisissä työtilanteissa. Samoin liikkuminen eri koulujen välillä kuormitti osan kuraattoreista arkea. Samoin mahdollisuudet olla muiden kuin omien pääkoulujensa arjessa olivat rajalliset.

5.2 Koulukuraattoreiden käyttämät menetelmät ja välineet

Kaikkien koulukuraattoreiden suosima työmenetelmä oppilaiden kanssa tehtävän välittömän työn osalta oli perinteinen keskustelu, jonka lisäksi ratkaisukeskeisyys löytyi jokaisen työntekijän työn taustalta. Keskustelun apuvälineinä osa käytti erilaisia pelejä tai kortteja toisten keskittyessä pelkästään vuorovaikutukseen oppilaan kanssa. Suosittuja työvälineitä olivat muun muassa Pesäpuu- sekä vahvuuskortit, jotka ovat jokaisen koulukuraattorin saatavissa työpaikan puolesta. Lomakkeet olivat myös käytössä, yleisimpinä mielialakartoitukset sekä päihdemittarit. Riippuen kuraattorista ja hänen omista mieltymyksistään myös erilaiset toiminnallisuuden ja perhetyöhön liittyvät menetelmät saivat mainintoja.

Suosituimmat fyysiset työnteon välineet olivat kännykkä sekä tietokoneen sähköpostiohjelmat, joilla oltiin tiiviisti yhteydessä varsinkin ulkopuolisiin yhteistyökumppaneihin. Jokaisen koulukuraattorin päivittäiseen käyttöön kuului myös mukana kulkeva kalenteri. Dokumentoinnin osalta jokainen täytti säännöllisesti Auraa ja hankki tarvittavia tietoja oppilaisiin liittyen Pro Capita -ohjelmasta.

Viime vuosina käyttöön otettu elektroninen reissuvihko Helmi nousi erittäin mielenkiintoiseksi keskustelun aiheeksi jokaisen haastateltavan kanssa. Jokainen koulukuraattori kuvaili Helmeä hyödylliseksi työvälineeksi, jonka avulla pystyi pitämään yhteyttä oppilaiden vanhempiin, ja seuraamaan oppilaiden poissaoloja sekä opettajien merkintöjä oppitunneilta. Helmi onkin

haastateltavien mukaan korvannut sähköpostia ja puhelinta yhteydenpitovälineenä vanhempien suuntaan. Tosin vaihtelevuutta Helmen käyttöön oton osalta niin opettajien kuin vanhempienkin keskuudessa oli paljon. Alaluokilla Helmeä käytettiin vähemmän luokanopettajien toimesta, kun taas yläkoulujen opettajat olivat ottaneet sen vastaan työvälineenä koulukuraattorien mukaan paljon paremmin. Toisaalta eroa Helmen käytön osalta oli myös alueellisesti. Toisilla alueilla vanhemmat eivät käyttäneet Helmeä läheskään yhtä paljon kuin toisilla, ja heitä oli tarve muutoinkin lähestyä perinteisimmin välinein, kuten kirjepostin välityksellä. Joka tapauksessa Helmi elektronisena työvälineenä oli ottanut oman selkeän asemansa yhteydenpitovälineenä koulukuraattoreiden keskuudessa.

5.3 Sosiaalisen median käytön taustatiedot

Haastatelluista koulukuraattoreista kaksi luonnehti olevansa aktiivisia sosiaalisen median sovellusten käyttäjiä vapaa-ajallaan, ja he molemmat luettelivat useita eri sovelluksia, joita käyttävät säännöllisesti. Molempien kuraattoreiden suhtautuminen sosiaalisen median käyttämiseen työssään oli myönteinen, ja he pitivät valmiuksiaan hyvinä. He olivat myös haastatellun joukon kaksi nuorinta jäsentä, jonka lisäksi he olivat ainoat työntekijät, joilla ei ole perhettä perustettuna.

Muista haastatelluista yksi kertoi, ettei käytä varsinaisesti sosiaalista mediaa, mutta muutoin on mielestään hyvin perehtynyt tietokoneen tarjoamiin mahdollisuuksiin, esimerkiksi kuva- tai videomateriaalin muokkaamiseen. Hän kertoi olevansa aktiivinen tietokoneen käyttäjä vapaa-ajallaan. Kaksi kuraattoreista kertoivat käyttävänsä tietokonetta vähän, joskaan eivät lainkaan sosiaalista mediaa. Molemmat käyttävät sähköpostia yhteydenpitovälineenä säännöllisesti. Kaikki kolme kokivat sosiaalisen median käyttämisen työssään mahdolliseksi, tosin ilmentäen varautuneisuutta vastauksissaan tässä vaiheessa haastattelua. Kaksi tietokonetta vähän käyttävää työntekijää kokivat tarvitsevansa perehdytystä, jos tällainen sosiaalisen median kokeilu tulisi käyttöön heidän työssään, mutta olivat luottavaisia pystyvänsä tarvittaessa toimintaan osallistumaan.

Mä itte ajattelen sillä tavalla, että se ei ole mikään ongelma. Mä ajattelen, että ne sovellukset ovat niin helppoja, että jos mulla on motivaatio jonkun asian kanssa työskennellä ja toimia niin kyllä mä sen sovelluksenkin ihan varmasti sitten opin. Ei ne niin monimutkaisia oo. Tietysti mulla ei oo silleen kaikkea mahdollista tietoa, mutta en mä usko et se ole siinä se pulma sitten (H4)

Yksi haastatelluista koulukuraattoreista kertoi, ettei hän käytä tietokonetta vapaa-ajallaan käytännössä missään muodossa, vaikka työssään tietokoneen kanssa onkin säännöllisesti tekemisissä. Hänen lähtökohtansa sosiaalisen median käyttöönottoon työssään oli kielteinen, vaikka hän ei myöskään nähnyt minkäänlaista estettä, ettei voisi tarvittaessa opetella näiden sovellusten käyttöä.

Kysyttäessä miten haastatellut ovat kohdanneet sosiaalisen median työssään tai käyttäneet sitä, vastasi jokainen koulukuraattori sosiaalisen median nousseen selvimmällä tavalla esille negatiivisessa mielessä kiusaamistapausten myötä. Kaksi koulukuraattoria mainitsi nettikiusaamisasioiden edenneen aina poliisille asti. Yksi haastatelluista sanoi seuraavansa sosiaalisen median kautta alueen nuorten tekemisiä joko itse suoraan tai välillisesti muiden tahojen kautta. Ainoa Facebookissa julkisesti näkyvä koulukuraattori kertoi saaneensa oppilailta noin kymmenen kaveripyyntöä, joihin ei kuitenkaan työajan ja vapaa-ajan rajaamiseksi halunnut vastata myöntävästi.

Jo tässä vaiheessa haastattelua nousivat esiin kahden koulukuraattorin toimesta käytettävissä olevan työajan asettamat rajoitukset sosiaalisen median mahdolliselle käyttöönotolle heidän työssään. Tämän näkökulman kautta keskusteltiin myös sosiaalisen median mukanaan tuoman lisätyön määrästä, ja resurssien riittävydestä tähän mahdolliseen kasvavaan työtaakkaan vastaamiseksi. Myös vapaa-ajan ongelmien rajaaminen ulos koulukuraattorin työkuvasta nousi temaksi jo tässä taustatietojen kartoittamisen vaiheessa.

5.4 Sosiaalisen median käytön mahdollisuudet ja haasteet

5.4.1 Oppilaskohtainen työ

Tehtyjen haastatteluiden perusteella koulukuraattoreiden mielipiteet ja näkemykset sosiaalisen median käyttömahdollisuuksista koulukuraattorin työssä oppilaiden kanssa olivat pitkälti yhteneväisiä. Jokaisen haastatellun oletus oli, että työmuodon vieminen vaikkapa Facebookiin, jossa heidän kokemuksensa mukaan yhä useammat oppilaat viettävät aikaa, parantaisi koulukuraattorin tavoitettavuutta nykyisestä. Myös yhteydenottokynnys voisi kuraattoreiden mukaan madaltua jopa huomattavasti tietoverkkopohjaisen yhteydenpidon kasvottomuuden johdosta, jolloin lapset ja nuoret saattaisivat hakeutua entistä useammin itsenäisesti

koulukuraattorin palveluiden piiriin. Koulukuraattoreiden näkemykset tämänkaltaisen suuntauksen hyödyllisyydestä vaihtelivat jossain määrin. Osa heistä näki olevansa jo tällä hetkellä riittävän hyvin tavoitettavissa, ja jokaisella koulukuraattorilla oli resursseihin nähtynä riittävästi töitä tarjolla.

Varmasti lisäis tavoitettavuutta. Tai ainakin sen käsityksen mukaan kuinka paljon noi mukulat on netissä ja Facebookissa just esimerkiksi. Koska kyllä varmaan jää sellaisia juttuja esille tuomatta, kun ne eivät saa mua kiinni tai ei uskalla tulla ensimmäistä kertaa face to face tähän näin, niin se eka yhteydenotto ehkä kävis helpommin silleen kasvottomana (H6)

Pohdittaessa oppilaiden kanssa tehtävän yksilöllisen työn laatua sosiaalisen median välityksellä olivat koulukuraattorit jokseenkin yksimielisiä, etteivät tietokoneen välityksellä käytettävät viestintävälineet tarjoa tässä vaiheessa pätevää vaihtoehtoa kasvokkain tehtävälle työlle. Tämä työmuoto sopisi heidän mukaansa parhaiten kontaktin luomiseen ja yhteydenottovälineeksi, jonka jälkeen varsinainen työ tapahtuisi pääsääntöisesti edelleen perinteisin keinoin ja kasvotusten.

Et se Facebookissa käyty keskustelu on vaan se alku ja sit on sovittava nuoren kanssa tapaamista, jatkettava nuorten kanssa pintia. Mä ajattelen sen niin (H2)

Koulukuraattorit uskoivat myös saavansa enemmän tietoa lasten ja nuorten elämästä, jos työssä käytettäisiin sosiaalista mediaa hyväksi enemmän kuin nyt. Osa koulukuraattoreista kertoi saavansa tarpeeksi tietoa oppilaidensa arjesta jo nyt, ja nykyisen tiedon määrän olevan heille täysin riittävä. Jokainen koulukuraattori painotti haastatteluissa työnsä läpinäkyvyyttä ja avoimuutta, jonka tulisi näkyä myös sosiaalisen median kautta tehtävässä työssä. Oppilaiden tulisi olla tietoisia koulukuraattorin velvollisuuksista ja vastuusta myös tässä ympäristössä.

Se on lähinnä tiedotuksen ongelma. Pitää vaan tehdä selväksi missä menee ne, tota niin mitä se luottamuksellisuus tarkoittaa ja missä ne rajat menee kun pitää ilmoittaa siitä asiasta eteenpäin. Ja se kun se on sitten jollain tavalla tiedotettu, niin sit se este on sillä tavalla poistettu (H2)

Haastattelijana toin esille myös syrjäytymisvaarassa olevat ja syrjäytyneet oppilaat, jotka eivät enää käy koulua tai joilla on ongelmia runsaiden poissaolojen kanssa. Kaikkien koulukuraattoreiden mielestä tämä oppilasryhmä on koulukuraattorin työn keskiössä, tosin osan haastateltujen kuraattoreiden kouluissa ei ollut tätä oppilasaineista laisinkaan. Ne koulukuraattorit, jotka tekivät töitä syrjäytyneiden tai syrjäytymisvaarassa olevien oppilaiden kanssa, pitivät tätä oppilasryhmää haastavana työn kohteena, joiden kanssa työskennellessä uusista työmenetelmistä ja keinoista saada

yhteys oppilaisiin olisi tarvetta. Yksi koulukuraattoreista piti sosiaalisen median tarjoamia mahdollisuuksia varteenotettavana vaihtoehtona pelkästään poissaolo-ongelmista kärsivien oppilaiden kanssa, mutta ei vakavammista ongelmista kärsivien oppilaiden kanssa. Toinen haastateltu piti metodologia mahdollisesti toimivana, mutta epäili tähän lähtemisen voivan viedä viimeisenkin sosiaalisen kanssakäynnin pois asiakassuhteesta. Kolmas haastateltu koki, etteivät vanhat menetelmät toimi, joten tarvetta luoville ratkaisuille olisi ja tämä tapa voisi olla yksi lähestymiskeino. Kaksi muuta haastateltavaa piti sosiaalista mediaa potentiaalisena keinona tämän ongelman ratkaisemiseksi.

Yksi koulukuraattoreista epäili, ettei koulukuraattorin rooli välttämättä toimi tämänkaltaisen työtavan kanssa. Hän vertasi koulukuraattorin työtä nuorisotyöntekijän toimenkuvaan, jonka näki soveltuvan paremmin tämänkaltaiseen lasten ja nuorten arkeen lähellä olevaan toimintaan. Toisen kuraattorin näkemys oli, että mielenkiintoisista mahdollisuuksista huolimatta hän ei näkisi työmuodon soveltuvan hänelle henkilökohtaisesti, ja hänen työtapaansa koulukuraattorina oppilaiden kanssa. Toisaalta kaksi kuraattoreista korosti myös, että tutkimusaiheen mukainen kehitys näkyy vahvasti nuorten elämässä, joten myös heidän kanssaan työskentelevien tahojen tulisi pystyä työssään sopeutumaan nuorten elämässä tapahtuviin muutoksiin.

Pakkohan meidän työntekijöiden on muuttua niiden nuorten mukana, kun niiden nuorten vapaa-aika on siellä netissä. Eli pakkohan sinne on jotenkin mennä ja jossakin vaiheessa mennä. Mut se on sitten eri asia kuka sinne menee ja kuka sitä hoitaa (H3)

5.4.2 Vanhempien kanssa tehtävä työ

Koulukuraattorit näkivät sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet vanhempien kanssa tehtävässä työssä lähinnä tiedottamisessa sekä mahdollisesti erilaisista ilmiöistä tai ajankohtaisista aiheista kirjoittamisessa blogien muodossa. Yhteydenpito vanhempiin toimii tällä hetkellä kuraattoreiden mielestä hyvin uuden, juuri käyttöön otetun Helmi-reissuvihkon ansiosta. Helmi-reissuvihko on tietokoneella käytettävä sovellus, jonka piiriin kuuluvat kaikki koulun opettajat, oppilashuoltotyöryhmän jäsenet sekä vanhemmat. Internet-pohjaisen Helmen ominaisuuksien piiriin kuuluvat sähköpostiviestinnän ja perinteisen reissuvihkotiedotuksen korvaamisen lisäksi poissaolojen seuranta sekä monet muut tarpeen mukaan käytössä olevat toiminnot.

Blogiin kirjoittamisen osalta koulukuraattoreiden näkemykset erosivat jossain määrin. Jokainen haastateltu piti sosiaalista mediaa tässä muodossa potentiaalisena vaikuttamisvälineenä, mutta henkilökohtaiset mieltymykset ilmiöistä ja ajankohtaisista asioista kirjoittamiseen vaihtelivat. Osa kuraattoreista ei nähnyt ongelmaa oman mielipiteensä esiintuomisesta julkiseen keskusteluun, kun taas osaa haastatelluista mietityttivät vanhempien mahdolliset reaktiot kirjoituksiin. Jokaisen työntekijän mielestä kirjoittamisen tulisi kuitenkin pohjautua ensisijaisesti faktatietoihin. Esiin nousivat näkökulmat ehkäisevästä vaikuttamisesta vanhempien ja oppilaiden asenteisiin, koulukuraattorin työn tunnettavuuden lisääminen sekä työhön ja ilmiöihin liittyvien ennakkokäsitysten muokkaamiseen. Useampi haastateltu toi myös esille tällaisten kirjoitusten laatimiseen liittyvän taustatyöhön ja itse kirjoittamiseen menevän ajan, jota he uskoivat laadukkaan tekstin tuottamiseen kuluvan huomattavan paljon. Heidän mielestään nykyisessä työtilanteessa mahdollisuudet irrottaa vaadittava aika ei välttämättä olisi kovin helppoa.

Mä luulen et se kirjoittelu vois tuoda ajan menoo takaisin. Todennäköisesti vanhemmat olis yhteydessä ja kysyis lisää. Sitä sais sitten kirjoitella vastauksia vanhemmille. Kyllä mä luulen, että semmonen ajankohtainen kiinnostaa aina. Toisaalta se ois hyvä vaan, jos siitä syntyis tollasta keskustelua. Ja se olis kyllä sitä ehkäiseväkin juttua ja asennemuokkausta (H6)

5.4.3 Muiden asiantuntijatahojen kanssa tehtävä työ

Yhteistyötahoilla tarkoitettiin tässä haastattelussa muita työntekijätahoja kuin koulun omaa henkilökuntaa. Koulukuraattoreiden näkemyksen mukaan yhteydenpito on tällä hetkellä erittäin sähköpostivetoista, ja puhelimella työntekijöiden kiinni saaminen on usein hankalaa. Sähköpostiviestit kuitenkin toimivat hyvin, ja nykyinen malli on riittävä kuraattoreille.

Mulle nyt riittää se, että mä saan ne sähköpostitse kiinni tai saan puhelimella. Ja toisaalta toi yhteydenpito puhelimella on kuitenkin kivempaa, koska monesti jos sä laitat sähköpostia niin siinä tulee väärinymmärryksiä. Siksi noi puhelinkeskustelut on kaikkein paras tapa (H3)

Yksi kuraattoreista toimii työryhmässä, jonka tehtävänä on ideoida, miten saataisiin laajempi määrä yhteistyötahoja saman yhteydenpitokokonaisuuden alle, jonka olisi tarkoitus korvata ainakin osittain nykyinen fyysistä läsnäoloa vaativa kokoustamismalli. Toisen haastatellun mielestä tietotekniset sovellukset voisivat parantaa työntekijöiden välistä tunnettavuutta. Hänen mielestään myös koulukuraattoreiden itsensä välillä vuorovaikutukselliset tietotekniset sovellukset voisivat

toimia erinomaisesti, ja tarjota enemmän mahdollisuuksia nykyiseen yhteydenpitoon verrattuna. Yksi esille tullut näkökulma eräältä kuraattorilta oli, että jo nyt on käynnissä paljon projekteja eri yhteistyötahojen välillä, joten enempää kokeiluja ei ole järkevää käynnistää. Jos jotain aloitetaan, pitäisi sen olla luonteeltaan pysyvää ja tarjota nopea, helppo ja vaivaton vaihtoehto yhteydenpitoon.

5.4.4 Koulun yhteisöllinen työ

Nostin haastatteluissa esille sosiaalipedagogisen näkökulman tehdä koulukuraattorin työtä yhteisöllisistä lähtökohdista, jossa sosiaalisen median tarjoamat mahdollisuudet voisivat olla käyttökelpoinen osa työtettä. Haastateltujen kuraattoreiden yksimielinen näkökanta oli, että koulun kaltaisessa instituutiossa ovat vallalla erittäin vahvat perinteet, ja vaatisi huomattavan pitkäjänteistä ja perusteellista työtä lähteä tekemään muutoksia niihin. Ensisijaisen tärkeää olisi opettajien innostaminen ja motivoiminen tällaiseen työhön, koska koulukuraattori ei yksin pysty viemään muutoksia yhteisössä eteenpäin ilman opettajakunnan tukea. Koulun yhteisöllistä työtä pidettiin varsin haastavana työn osa-alueena, ja se ei olisi ensimmäinen prioriteetti uutta työmuotoa sisään ajettaessa.

Mä koen, että mulla on hyvin vähän vaikutusvaltaa täällä. Mä oon ainoa kuraattori ja koulu on vahva instituutio, jossa opettajat on kuitenkin se valtaosa. Se miten minä pystyisin sitä viemään eteenpäin, niin se on aika epärealistista. Sitten jos se tulisi monelta taholta tai jollain muulla lailla niin siihen voisi yhtyä (H1)

Toisaalta päädyimme keskustelemaan hieman pidempään tästä aiheesta kahden kuraattorin kanssa, joiden kanssa saimme ideoitua varsin mielenkiintoisia mahdollisuuksia yhteisölliselle työlle. Lähtökohtana olisi kuraattoreiden mukaan lähinnä tiedotukseen ja epävirallisempaan kanssakäyntiin tarkoitettu vuorovaikutuksellinen koulun yhteisö, johon voisivat liittyä niin oppilaat kuin henkilökuntakin. Ideoinnin pohjana toimivat Facebookin ryhmäsovellukset ja niiden käytössä olevat ominaisuudet. Tällä tavoin voitaisiin jakaa koulun väen kesken erilaisia asioita, ja mahdollisesti luoda yhteisöllisyyttä korostavaa sisältöä palveluihin. Tämä toiminta vaatisi kuitenkin osallisuutta myös henkilökunnalta ja vastuullisen vetäjän, jolla olisi riittävää tietotaitoa, aikaa ja näkemystä asian kehittämiseksi. Myös huoli kiusaamisongelmien siirtymisestä tälle alustalle ja mahdollisuus kiusaamisen uusien muotojen kehittymiselle kulki mukana keskustelussa.

5.4.5 Kunnallinen päätöksenteko

Kuraattorit pitivät kunnallisessa päätöksenteossa sosiaalista mediaa yhtenä varteenotettavana vaihtoehtona, jos tavoitteena on saada huomiota erilaisille epäkohdille, joihin he työssään törmäävät. Kunnallista päätöksentekoa koskien koulukuraattorit olivat kuitenkin yksimielisiä; he eivät voi nykyisessä tilanteessa juurikaan vaikuttaa kunnan päätöksentekoon. Syynä tähän on, että heitä on ohjeistettu pidättäytymään työnantajansa julkisesta kritisoinnista. Kun kysyin heidän mielipidettään sosiaalityön ammattikuvaan kuuluvasta muutokseen pyrkivästä roolista, olivat kuraattorit teoreettisista lähtökohdista muutokseen tähtäävän toiminnan kannattajia, mutta käytännössä sellaisen roolin toteuttaminen kunnallisella tasolla ei ole heidän kunnassaan helppoa johtuen vallitsevasta ilmapiiristä.

Mulla ainakin on sellainen käsitys, ettei ole lupaa puhua näistä kaupungin sisäisistä asioista ulospäin. Siinä mielessä mä ajattelenkin, että siinä olis sellaisen uuden ja avoimen linjan luominen kaupungin tasolla välttämätöntä. (H4)

5.4.6 Sosiaalisen median käytön haasteet

Haastattelujen perusteella koulukuraattorit näkivät sosiaalisen median käyttöönoton osalta suurimpana haasteena ajankäytölliset ongelmat. Jokainen haastateltu mainitsi aikapulan selkeänä esteenä aloittaa uutta työmuotoa, jonka he uskoisivat vievän paljon aikaa niin työmuodon kehittämisen kuin sen työmäärää potentiaalisesti lisäävän vaikutuksen myötä. Useampi haastatelluista mainitsi erikseen, ettei heillä ole minkäänlaista käsitystä siitä kuinka paljon lisää töitä sosiaalisen median käyttöönotto työssä voisi tuoda. He epäilivät oppilaiden yhteydenottojen voivan lisääntyä merkittävästi nykyisestä, samoin kuin vanhempien olevan aktiivisemmin tekemisissä koulukuraattorin näkyvyyden kasvaessa. Sinällään haastatellut pitivät yhteydenottojen kasvamista myönteisenä asiana, mutta eivät uskoneet välttämättä pystyvänsä vastaamaan kasvavaan työmäärään jo valmiiksi kuormittuneessa työtilanteessa nykyisin käytössä olevilla resursseillaan. Yksi haastateltu toi tähän liittyen esiin myös huolen, tulisiko tätä kautta eteen entistä enemmän akuutteja ongelmatilanteita, joihin olisi reagoitava välittömästi, jolloin jo nyt haasteellinen aikataulujen ylläpitäminen ja velvollisuuksien hoitaminen vaikeutuisi entisestään.

Mut se on juuri se, että yhtään minuuttia enempää työtä en voi tehdä kuin teen jo nyt, et mulla on ihan täynnä jo nyt päivät (H6)

Toinen selkeällä tavalla haastatteluissa esiin noussut haaste oli työn rajaaminen. Koulukuraattoreiden selkeän näkemyksen mukaan kuraattorin työ rajautuu vahvasti oppilaiden koulunkäyntiin, ei vapaa-aikaan tai sen ongelmiin. Haastateltujen näkemyksen mukaan työn vieminen sosiaalisen median puolelle voisi tuoda mukanaan nimenomaisesti vapaa-ajan problematiikkaa, jonka kanssa koulukuraattorit eivät työnkuvansa perusteella työskentele.

Kyllähän täällä koulupäivän aikana on tavoitettavissa. No sit se raja just siihen et mikä on se kuraattorin, onko se se koulunkäynnin tukeminen vai alkaakse se hämärtyyn, jos joku pystyy vapaa-ajalla ikään kuin ottaan yhteyttä (H1)

Ja toisaalta se vapaa-aika suhteessa kouluun, koska sitten täytyy miettiä sitä miten sitä pystyy painottamaan kouluun liittyviin asioihin. Mutta sitten se vapaa-aika, niin kyl mä sillä tavalla mietin et nuorisotoimi tai tietyissä asioissa sosiaalityö, että johonkin pitää sitä rajaa (H2)

Kysyttäessä mahdollisista sukupolvien välisistä eroista osa kuraattoreista piti ikää mahdollisena haasteena sosiaalisen median käyttöönoton osalta. Nuorempien, tietokoneen ja sosiaalisen median käyttöön jo nuoresta iästä tottuneen olisi heidän mukaansa luontevampaa ja helpompaa sisällyttää uusi työmuoto osaksi työtöytä. Toisaalta kukaan ei pitänyt mahdottomana, etteivätkö myös vanhemmat työntekijät voisi olla taitavia sosiaalisen median käyttäjiä, tai ainakin ajan ja panostuksen myötä harjaantua osaaviksi käyttäjiksi. Osa kuraattoreista ei nähnyt sukupolvikysymyksen olevan merkittävä haaste vaan uskoivat kaikkien motivoituneiden kykenevän hallitsemaan uuden työmuodon siinä missä muutkin, joskin perehtymisessä voisi mennä pidemmän aikaa.

Luottamuksellisuuden osalta koulukuraattoreiden näkemykset vaihtelivat jossain määrin. Osa haastatelluista piti sosiaalisessa mediassa toimimista suurena riskinä luottamuksellisuuden suhteen, kun taas osa koulukuraattoreista piti tätä vain informoimisen ja tiedottamisen ongelmana. Kaikki kuraattorit pitivät itsestään selvänä, että Facebookin kaltaisessa sovelluksessa toimiessa olisi heille kaveripyynnöjä lähettäviä oppilaita informoitava koulukuraattorin työntekijän roolista ja lastensuojelullisesta ilmoitusvelvollisuudesta, jos heidän näkyvilleen tulee huolta nostattavia asioita oppilaiden toimesta, tahallisesti tai tahattomasti. Luottamuksellisten asioiden käsitteleminen oli kaikkien koulukuraattoreiden mielestä parasta hoitaa kasvotusten sosiaalisen median toimiessa lähinnä yhteydenottovälineenä.

Aloitteellista työtä oppilaita kohtaan ei kukaan koulukuraattori maininnut haluavansa tehdä sosiaalisen median kautta. Kolmen haastattelun mukaan oppilaan tulisi ottaa yhteyttä, jotta mistään yksityisistä asioista voitaisiin lähteä keskustelemaan tämän väylän kautta. Kahden koulukuraattorin kanssa kävimme keskustelua nyttemmin julkisuudessa paljon puhetta herättäneistä tietoturvakysymyksistä. Heidän mielestään tietokoneen välityksellä ei ole koskaan täysin turvallista puhua luottamusta vaativista yksityisistä asioista, koska ne voivat päätyä julkiseksi tiedoksi, vaikka niitä ei olisi julkisiksi tarkoitettu. Kaksi koulukuraattoria piti tätä potentiaalisesti ongelmallisena viitaten viime aikoina käytyyn Facebookia koskevaan keskusteluun sovelluksen käyttäjien yksityisyyden suojasta.

Facebookin ongelmana on sitten niinku se et tavallaan tietoturva-asia on siinä semmonen, mihin en nyt ainakaan ihan menis luottamaan ennen kuin asia on mitenkään selvitetty (H5)

Kaksi kuraattoria nosti esiin vuorovaikutukselliset ongelmat. Heidän mielestään tietokoneen välityksellä käytävä tekstipohjainen vuorovaikutus ei voi korvata työssä tehtävää vuorovaikutusta, henkilökohtaista kontaktia ja keskustelua. Ongelmien käsittelyä ei voisi hoitaa ilman suoraa kontaktia vaan kommunikointia pitää tehdä kasvotusten, jotta vuorovaikutustaidot eivät katoisi. Tekstistä olisi myös vaikea aistia ja lukea toista osapuolta, jolloin väärinkäsitysten mahdollisuus kasvaa.

Haastattelussa kysyttiin myös pitävätkö koulukuraattorit mahdollisena oppilaiden ja heidän perheidensä voivan kärsiä epätasa-arvoistavasta vaikutuksesta, jos työtä viedään tietokoneella tehtäväksi sosiaalisen median puolelle. Osa kuraattoreista oli sitä mieltä, että tällä voisi olla asiakkaiden palvelemisen tasa-arvoisuuden kannalta jonkinlaista vaikutusta, varsinkin köyhemmillä asuinalueilla. Haastattelukunnan alueilla on kuraattoreiden mukaan eroja, joista keskustelimme osan kanssa haastatteluiden aikana. Alueilla, joilla on paljon maahanmuuttajia, ei perheillä välttämättä edes ole tietokonetta käytössään ja heihin yhteyden saaminen voi olla niin hankalaa, ettei se onnistu kuin postin välityksellä. Samoin alueilla, joilla on enemmän lastensuojelullisia tarpeita, ei sosiaalisen median käyttäminen osana työtä välttämättä toimi toivotulla tavalla. Toisaalta osa kuraattoreista kertoi heidän koulujensa ja koulua käyvien oppilaiden perheiden olevan varmasti vastaanottavaisia tällaisen edistyksellisen toimintatavan suhteen. He myös kertoivat elektronisen reissuvihkon Helmen käyttöönoton tapahtuneen näissä kouluissa huomattavasti vaivattomammin kuin joillain muilla alueilla.

Työntekijät esittivät haastatteluissa myös näkökulman, jonka mukaan tällaista työtä ei voi täysipainoisesti tehdä kouluympäristössä, ellei sille saada ylemmältä taholta myönteistä suhtautumista ja tukea. Uuden toimintamallin käyttöönoton tulisi olla ylhäältä johdettua, joskin näkemykset henkilökohtaisesta tavasta tehdä työtä vaihtelivat. Osa kuraattoreista koki tarvitsevansa perehdytystä, selkeää roolinjakoa vastuunkantamisen osalta, yhteistyötä sekä raameja toimintaan, kun taas osa kuraattoreista haluaisi tehdä ja kehittää työtä itsenäisesti.

Varmaan siihen kaipaisi jotain yleisempää ohjetta ja hyväksyntää ylemmältä taholta. Ja se ois tosi hyvä, että siinä ois muittenkin kanssa sitä pohdintaa ja itsekin pitäisi miettiä se toiminta tosi tarkkaan (H5)

Sitten pitäis olla työnantajan lupa. Sitten se oikeasti määriteltäis, että kuraattori voi käyttää siihen hyväksytysti työaika. Se antais tavallaan sille yhden perusteen, koska siinä voi tulla se törmäys kun on se työajan seuranta ja muuta. Sitten, jos se olis systemaattista ja pitäisi laskea kuinka paljon siihen voi käyttää viikon aikana aikaa (H2)

Koulukuraattorit toivat esille myös useita yksittäisiä ongelmakohtia, joita sosiaalisen median käyttöönotto työssä voisi aiheuttaa. Näitä haasteellisuutta mahdollisesti aiheuttavia asioita olivat kiusaamisen yleistymisen vaara, sosiaalisen median ja tietoteknisen kehityksen jatkuvat muutokset, ammatillisuuden ylläpitämisen ongelmat sosiaalisen median ympäristössä, tehdyn työn näkyminen asiakkuuksina, koulun ja koulun oppilashuoltotyöryhmän suhtautuminen tällaiseen työhön sekä työtavan jatkuvuuden turvaaminen.

Työntekijöiden oma motivaatio ei haastattelujen perusteella ollut ongelma. Kaikki koulukuraattorit kertoivat olevansa valmiita antamaan tällaiselle työlle mahdollisuuden ainakin teoriassa, jos tietyt reunaehdot täytyisivät ja perustelut työtavan käyttöönotolle olisivat hyvät. Selkein esiin tullut reunaehto oli aika- ja resurssikysymys, jonka useampikin kuraattori asetti vaatimukseksi. Aikapulan ja työn rajaamisen näkökulmasta johtuen osa kuraattoreista ei tällä hetkellä olisi valmis edes kokeilemaan tätä työtapaa, vaikka kiinnostusta, osaamista ja motivaatiota olisikin. Haastateltujen ikä tai tämän hetkinen osaamistaso tietoteknisten sovellusten osalta ei haastattelujen perusteella vaikuttanut motivaatioon ja valmiuteen tehdä työtä sosiaalisen median kautta. Sen sijaan työtilanteen kiireellisyydellä ja työmäärällä tuntui olevan vaikutusta siihen kuinka myönteinen asenne kuraattoreilla tähän työtapaan oli. Yksi haastatelluista kuraattoreista oli ennen haastattelun alkua kielteisellä kannalla sosiaalisen median kanssa työskentelyn osalta, mutta haastattelun aikana saamansa tiedon ja ideoinnin jälkeen kertoi haastattelun lopussa näkevänsä tilanteen eri tavalla, ja olevansa motivoitunut kokeilemaan uutta työtettä.

Jos työtilanne muuten sallii, niin en mä näkis mitään estettä siinä käyttöönotossa. Ja jos ajattelee, niin onhan se sitä tulevaisuutta (H2)

Motivaatio nousi just kohisten tämän tunnin aikana. En mä oo ajatellukaan tollasia mahdollisuuksia. Se on realiteetti, että maailma muuttuu ja nuorten maailma muuttuu juurikin tuohon suuntaan. Pöljähän sitä olisi, jos jäisi polkupyörällä ajamaan muiden mennessä moottoripyörällä eteenpäin (H6)

Alla esittelen vielä tutkimuksen tuloksia haastattelurungon mukaan teemoitellen, mutta lisäksi olen nostanut taulukkoon mukaan yhden haastattelurungon ulkopuolelta nousseen teeman.

TEEMA	MAHDOLLISUUDET	ESTEET	HAASTEET
OPPILASKOHTAINEN TYÖ	Oppilaiden kykyys ottaa yhteyttä madaltuu Koulukuraattorin tavoitettavuus parajisi	Työnäärän lisääntyminen entisestään	Aikapula kokonaisudessaan ongelmia työtteen käyttöönotossa...
VANHEMPIEN KANSSA TEHTÄVÄ TYÖ	Helmi-reissuvihkosta jo hyviä kokemuksia lyformaatiovälii, näkyvyys koteihin päin kasvaksi, ajankohtaisten asioiden käsittely, -> blogin kirjoittaminen väliiessä	Aikapula	Työn rajaaminen: koulukäyttö vs vapaa-aika... Sosiaalisen median väliiiden luottamuksellisuus...
MUIDEN ASIANTUNTIJATAHOJEN KANSSA TEHTÄVÄ TYÖ	Mykyiset yhteydenpidon muodot riittäviä	Ei tarvetta	Vuorovaikutukselliset ongelmat, kasvokkaisen vuorovaikutuksen katoaminen...
KURAATTOREIDEN KESKINÄINEN YHTEISTYÖ	Kollegatuki, virtuaalisen vuorovaikutus normaalin kanssakäymisen rinnalle	Ei vahva teema tutkimuksessa	Epätasa arvoistava vaikutus eri perheisiin... Ylempien tahon "sitoumus" tarvitaan työtteen täysipainoisen käyttöönoton tueksi
KOULUN YHTEISÖLLINEN TYÖ	Sosiaalisen media tarjoaisi mielekkäitä mahdollisuuksia yhteisöllisen työn tueksi	Vaatisi muun kouluyhteisön vahvan tuen ja osallistumisen ohjistaakseen Kouluyhteisön vahvat perinteet	Sosiaalisen median mukanaan tuomat uudet kisaamisen muodot...
KUNNALLINEN PÄÄTÖKSENTEKO	Näkyvä välii	Ei ylempien tahon tukea osallistua tämän tason vaikuttamiseen ammatti-positiosta käsin	Käytössä olevien sovellusten jatkuvat muutokset...

Taulukko 3: Sosiaalisen median mahdollisuudet, esteet ja haasteet koulukuraattorin työssä.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET JA ARVIOINTIA

6.1 Tutkimustulosten analysointia

Tutkimustulosten perusteella sosiaalisen median käyttöön perustuvalla työotteella voisi olla mahdollisuuksia tarjota koulukuraattorin työlle uudenlaisia lähestymistapoja ja apuvälineitä nykyiseen tilanteeseen verrattuna. Kuraattorit kertoivat haastatteluissaan oppilaiden suorien yhteydenottojen muodostavan vain pienen osan kaikista kontakteista, joita he oppilasasioiden osalta saavat. Teoriaosuuden kuraattorin työtä käsitelleessä osiossa esillä oli näkökulma kuraattorin roolin vähäisyydestä oppilaiden auttajana, ja kuinka oppilaiden tietoisuus kuraattorin palveluluista olisivat vajavaiset. Näihin tilanteisiin sosiaalinen media voisi tarjota mielenkiintoisen ratkaisukeinon tilanteen muuttamiseksi. Tutkimuksen mukaan haastateltavat uskoivatkin sosiaalisen median soveltuvan erinomaisesti välineeksi, joka voisi lisätä oppilaiden suoria yhteydenottoja, ja madaltaa kynnystä olla yhteydessä koulukuraattoriin. Jos työssä todella halutaan nostaa oppilaiden aloitteellisuutta yhteydenottamisen osalta, voisi sosiaalinen media tarjota tähän hyvän väylän. Myös luvussa 3.2 esille tullut Nivalan (2006) näkemys kuraattorikuvan kirkastamisen tarpeesta tukee tätä näkökulmaa.

Aiemmin teoriaosuudessa pohdin sosiaalisen median luotettavuuden ongelmia tuoden esille näkemykset identiteetin tuottamisen poikkeavuudesta tietoverkoissa verrattuna normaaliin vuorovaikutustilanteeseen. Haastatteluissa koulukuraattorit toivat esille huolen ihmisten vuorovaikutustaitojen katoamisesta verkkovuorovaikutumisen yleistyessä sekä vuorovaikutuksen ongelmallisuudesta ilman kasvokkaisessa vuorovaikutuksessa tarjolla olevia nonverbaalisia ja muita nyansseja, jotka auttavat koulukuraattoria hänen tehdessä yksilötyötä oppilaiden kanssa.

Tähän liittyen Aarnio (1999) tutki teoksessaan Dialogia etsimässä verkkovuorovaikutusta ihmisten välillä. Aarnio (mt., 13–19) huomauttaa tällaisessa vuorovaikutuksen muodossa vastaanottajan reaktioiden olevan erityisen kriittisiä kohtia, koska koko keskustelun suuntautuminen ja eteneminen määräytyy niistä. Koska käytössä ei ole inhimillisen verbaalisen ja nonverbaalisen kommunikaation kirjoa, tarvitaan verkkovuorovaikutuksessa tietyllä tavalla kasvokkain tapahtuvaa vuorovaikutusta enemmän ymmärrystä. Hänen mukaansa sanattoman viestinnän puuttumista pahoitellaan ja ”oikeanlaisen” kontaktin saamisen puutetta korostetaan. Tekninen ympäristö voidaan myös kokea

ahdistavaksi. Kirjoitetun tekstin osalta hän tuo esille näkökulman, jonka mukaan tekstillä on täydet verbaaliset mahdollisuudet, ja riippuen verkossa käytävän vuorovaikutuksen muodosta, myös nonverbaalisia mahdollisuuksia hymiöin ilmaistuna sekä yhteistoiminnallisuutena toimijoiden välillä. Verkkovuorovaikutuksessa osallistujien yhteistoiminta molemmanpuolisen ymmärtämisen varmistamiseksi tulee tärkeäksi, ja toiminnassa kaivataankin enemmän viestien verbaalista avaamista ja sulkemista kuin normaalissa vuorovaikutuksessa. Vaikka tekstin ei tarvitse olla viimeisteltyä, ajatukset täytyy muotoilla tarpeeksi huolellisesti, jolloin sanoma on usein puhekieltä harkitumpaa ja työstetympää. Verkkovuorovaikutus on Aarnion mukaan suuntautumiseltaan ja sisällöltään monenkirjavaa. Verbaalisia tyylejä vaihdetaan tilanteen ja tavoitteen mukaan ja toiminta edellyttää aktiivista roolia. Persoonan täytyy tuoda itseään esiin kielellisesti, joko suullisesti tai kirjallisesti ilmaisemalla. Verkkovuorovaikutuksen kaikkiin muotoihin kuuluu siten tietyllä tavalla julkisuus, näkyväksi tuleminen. Vuorovaikutusta ei pidetä yllä eikä se jatku sanattoman kommunikation keinoin ja tukemana. Persoonan täytyy verbaalisella voimallaan tehdä itsensä läsnä olevaksi ja saada äänensä varteen otetuksi.

Voidaan siis sanoa verkkovuorovaikutuksen tuovan mukanaan uusia haasteita työhön, koska se on luonteeltaan erilaista kuin kasvokkainen vuorovaikutus. Siitä puuttuu joitain kasvokkaisen vuorovaikutuksen ulottuvuuksia, jonka lisäksi se vaatii toimijoilta hyvää kykyä ilmaista itseään kirjallisesti. Varsinkin nuorten kanssa tämä voi olla vaikeaa, jos heidän vuorovaikutuskykynsä ovat vielä kehittymättömiä. Myös vaikeasta ongelmasta keskusteleminen ilman aikuisen ohjaavaa vaikutusta voi olla nuorille haastavaa. Näiden tietojen perusteella päättelisin sosiaalisen median tarjoamien vuorovaikutusmahdollisuuksien olevan tässä vaiheessa parhaassa käytössä lähinnä yhteydenottovälineenä ja asiakasprosessin alkuun saattamisessa.

Koulukuraattorit totesivat toisaalta myös olevansa epävarmoja tällaisen työtavan käyttöönoton osalta, koska eivät ole varmoja kuinka paljon lisätyötä se heille merkitsisi. Tällainen näkökulma on nuorten hyvinvoinnin ja tarpeiden kannalta valitettava, mutta toisaalta kertoo paljon koulun sosiaalityön tämän hetkisestä työtilanteesta. Koulukuraattorit kertoivat tekevänsä tällä hetkellä niin paljon töitä kuin työaikansa puitteissa vaan voivat tehdä, ja priorisoivat jo nyt työtehtäviä niiden tärkeyden mukaan. Yksi koulukuraattori pohti myös mahdollisuutta käyttää sosiaalista mediaa niiden oppilaiden kanssa työskentelyyn, joiden avuntarpeet eivät ole kovin kiireellisiä, täten vähentäen vastaanotolla käyvien oppilaiden määrää. Tämä voisi hänen mielestään johtaa työajan säästöön oppilasasioissa, joka voisi vapauttaa lisää aikaa työntekoa varten. Tätä lukuun ottamatta kukaan koulukuraattoreista ei nähnyt sosiaalisen median työtapaa välttämättä aikaa säästävänä

metodina. Jos tämä on lähtökohta sosiaalisen median käytöllä, voi sen ajaminen sisään olla haasteellista. Myös sosiaalisen median jatkuvasti muuttuva maailma voi nousta haasteeksi työmuodon tekemisessä. Kuten luvussa 2.2 tuli esiin, voivat ihmisten suosimat sivustot vaihtua toisiksi lyhyessäkin ajassa. Tällöin toimintamuotojen perustaminen jollekin tietylle alustalle ja sen ominaisuuksille voi olla haastavaa.

Luvussa 2.2 kävi myös ilmi, että aikaisemman tutkimuksen perusteella tietokoneen tai matkapuhelimien käyttö ei noussut esiin kuraattorien vastauksissa työmenetelmien tai ajankäytön osalta. Tämän haastattelun tulosten perusteella voidaan kuitenkin sanoa, että nykyään molempien välineiden rooli koulukuraattorin työssä on noussut paljon keskeisemmäksi kuin aikaisemmin. Tutkimusten välillä on ajallisesti eroa yli 7 vuotta, jona aikana teknologian merkitys ihmisten elämässä on korostunut, kuten luvussa 2.3 esitellyistä tutkimustuloksista voitiin päätellä. Näin ollen teknologian korostuminen entisestään koulukuraattorin työssä oli odotettu tutkimustulos, joka haastattelujen perusteella pystyttiin todentamaan.

Haastatteluissa pyrin selvittämään mahdollisimman tarkasti koulukuraattorin työnkuvan sisältöä. Monipuolisesta työnkuvastaan huolimatta koulukuraattori ei tulosten perusteella ole normaalisti kovin näkyvä vaikuttaja yhteisössään. Sosiaalisen median tarjoamien palveluiden avulla koulukuraattori voisi kirjoittamalla blogia tai muuta vastaavaa julkisesti luettavissa olevaa sovellusta, lisätä tietoisuutta ammatistaan, kirjoittaa ajankohtaisista ja työssään näkyvistä ongelmista tavoittaen näin suuren joukon niin oppilaita kuin heidän vanhempiaankin. Haastatelluista työntekijöistä useampi oli kiinnostunut tästä vaihtoehdosta. Pitäisin tätä erittäin mielenkiintoisena ja kenties helpoimpana vaihtoehtona toteuttaa uutta työotetta käytännössä.

Yksi huomioitava haaste oli koulukuraattoreiden kaipaama hyväksyntä ylemmältä taholta sosiaalisen median käyttöönottamiseksi sekä osan kuraattoreista kaipaama koko kuraattorijoukon mukaan lähteminen, toiminnan tarkka suunnittelu sekä toteutus. Tällaiset vaatimukset voivat osoittautua työläiksi tavoitteiksi toteuttaa, jolloin toiminnan aloittaminen vaatisi todennäköisesti vastuuvetäjiä, joiden tehtävänä olisi taustatyön tekeminen ja toiminnan suunnittelu. Haastateltujen ikä tai tämän hetkinen osaamistaso tietoteknisten sovellusten osalta ei haastattelujen perusteella vaikuttanut motivaatioon ja valmiuteen tehdä työtä sosiaalisen median kautta. Sen sijaan työtilanteen kiireellisyydellä ja työmäärällä tuntui olevan vaikutusta, kuinka myönteinen asenne kuraattoreilla tähän työtapaan oli. Silti sosiaalisen median sovellusten tekniseen puoleen

tutustuminen ja sen soveltaminen omaan työhön voi asettaa yksittäiselle työntekijälle korkeamman kynnyksen käyttäen sosiaalista mediaa työssään, jos normaalissa arkielämässä ei näitä taitoja ole opetellut.

Näkemykseni tekemäni tutkimuksen ja sen antamien tutkimustuloksien pohjalta on myönteinen sosiaalisen median käyttöönoton osalta koulukuraattorin työssä. Tulosten mukaisesti uskon sen toimivan parhaiten tapana madaltaa oppilaiden kynnystä olla yhteydessä koulukuraattoriin, ja väylänä tuoda koulukuraattorin työ lähemmäs koulun oppilaita. Se voisi myös olla keino tehdä koulukuraattorin työtä entistä näkyvämmäksi, ja antaisi myös kuraattorille uudenlaisia mahdollisuuksia tehdä ehkäisevää työtä, johon tällä hetkellä aikaa on vähemmän työn painottuessa korjaavaan työhön. Sosiaalinen media tarjoaisi blogikirjoittamisen myötä koulukuraattorille mahdollisuuden toteuttaa sosiaalityölle ominaista vaikuttamistyötä. Koulukuraattoreiden tarjoamien näkemysten johdosta en usko tämän työmuodon olevan tällä hetkellä valmis toteutettavaksi laajamittaisesti kaikkien kuraattoreiden toimesta vaan sitä olisi parasta kokeilla yksittäisten työntekijöiden toimesta, joilla on ennestään hyvät valmiudet ja motivaatiota toimia tässä uudessa ympäristössä. Työmuodon pitäisi myös soveltua saumattomasti koulukuraattorin omaan tapaan tehdä koulun sosiaalityötä, jonka lisäksi työntekijän koulujen tulisi profiileiltaan tarjota tälle työlle otollinen maaperä. Tämä tarkoittaisi myönteistä suhtautumista koulun muun henkilökunnan osalta sekä työtaakkaa, joka olisi hallittavissa, ja johon sosiaalisen median työotteen tarjoamat mahdollisuudet voisivat tarjota ratkaisukeinoja. Haastavimmilla alueilla, joilla tehdään paljon työtä vakavien ongelmien kanssa, olisi todennäköisesti syytä keskittyä ensisijaisesti perustyöhön.

6.2 Tutkimuksen arviointia ja jatkotutkimusehdotukset

Tutkimani aihe oli minulle etukäteen tuttu samoin kuin koulukuraattorin työ, jota olen tehnyt työkseni yli kahden vuoden ajan jo ennen lopputyöni tekemistä. Tästä johtuen olen pyrkinyt tutkimuksen kaikissa vaiheissa pohtimaan tarkasti omaa positiotani suhteessa tutkimukseeni. Pyrkiessäni tuottamaan tietoa sosiaalisen median mahdollisuuksista koulukuraattorin työstä, olen toiminut aiheen parissa, jota ei tietojeni mukaan ole juurikaan koulukuraattorin työssä. Sosiaalista mediaa ei myöskään ole tutkittu kovin paljoa suhteessa sosiaalityöhön, joten olen päässyt työstämään ajankohtaista aihettani varsin uudelta näkökulmasta. Tämä on tarkoittanut toisaalta myös, että minulla ei ole ollut paljon valmista pohjaa, jolle rakentaa tutkimukseni. Tällöin

oma perehtyneisyyteni ja näkemykseni aiheeseen korostuvat tutkimusprosessissa entisestään. En ole kuitenkaan halunnut oman näkemykseni hallitsevan tutkimuksen objektiivisuutta, vaan olen pyrkinyt huomioimaan parhaan kykyni mukaan koulukuraattorin työn asettamat reunaehdot, sekä sosiaalisen median rajoitteet prosessin aikana. Olen pyrkinyt tähän niin teoreettista pohjaa kartoittaessani kuin haastattelujen laatimisessa ja toteutuksessa.

Haastattelujeni tavoite oli saada mahdollisimman tarkka kuva koulukuraattorin työn arjesta ja sen tarpeista, joihin sosiaalinen media voisi mahdollisesti vastata. Toisaalta olen pyrkinyt tutkimuksellani luomaan uutta tietoa sosiaalisen median käytettävyydestä koulukuraattorin työssä, koska aiempaa kokemusta siitä ei ole. Pyrin myös kartoittamaan koulukuraattoreiden näkemykset työtteen sopivuudesta heidän työhönsä sekä heille henkilökohtaisesti. Samaan aikaan tämän kanssa tarkoitukseni oli myös saada haastatteluissa aikaan dialogi haastateltavan ja haastattelijan välille, jonka tavoitteena oli ideoida ja luoda erilaisia toimintamalleja sosiaalisen median työtteelle kuraattorin työssä. Tämän kaksijakoisen roolin koin haastattelujen aikana haasteelliseksi, koska pyrin samalla saamaan koulukuraattoreilta mahdollisimman rehellisen ja aidon näkemyksen aiheeseen, ja toisaalta innostamaan ideoimiseen ja mahdollisten työtapojen luomiseen. Kuunneltuani haastattelut läpi ja tehtyäni analyysit niistä uskon kuitenkin onnistuneeni tavoitteessani vaikuttamatta haastateltujen vastauksiin.

Aineiston riittävyys oli mielestäni riittävä laadulliseen tutkimukseen. Tutkimuksessani haastattelin 6 kuraattoria ja aineistoa tuli litteroituna 44 sivua. Kuraattoreiden vastaukset muodostivat johdonmukaisen kuvan heidän työstään. Vastaukset alkoivat myös toistaa itseään sosiaaliseen mediaan liittyvien mahdollisuuksien ja haasteiden osalta, joka mielestäni kertoi aineiston olevan riittävän kattava tarpeisiini. Laadullisen tutkimuksen osalta puhutaan saturaatiosta (Eskola & Suoranta 1998, 216), jolloin aineistossa toistuvat samat teemat, eikä se enää tuota juurikaan uutta tietoa tutkittavasta aiheesta. Yksi mahdollisuus haastatteluiden tekemiseen olisi ollut ryhmähaastattelu, joka oli alkuperäinen tapani toteuttaa haastattelut kuraattoreiden kanssa. Tämä tapa olisi tarjonnut erinomaisen tavan nimenomaan luovaan ideointiin tutkimusaiheeni osalta, mutta lopulta päädyin yksilöhaastattelun metodiin lähinnä aikataulukysymysten ja omien haastattelijan taitojeni vajavaisuuden johdosta.

Aineistoni on kerätty yhden suuren suomalaisen kaupungin koulukuraattoreiden joukosta, ja sitä voidaan mielestäni tarkastella lähinnä tämän kaupungin työntekijäryhmän piirissä. Tutkimuksen toistettavuus toisten kaupunkien koulukuraattoreiden joukossa voi vaihdella riippuen kyseisen kaupungin työtavoista, koulujen ja oppilaiden määrästä sekä käytettävissä olevista resursseista. Pienten paikkakuntien ja kyläyhteisöiden kuraattoreiden joukossa tutkimustulokset olisivat todennäköisesti olleet toisenlaisia. Koska kiinnostuksen kohteeni oli koulukuraattorin työssä ja heidän käsityksissään siitä, en tutkinut koulun muiden työntekijöiden, oppilaiden tai muiden mahdollisten tahojen käsityksiä asioista.

Varsinkin oppilaiden ja kouluyhteisön muiden osallisten käsityksiä ja näkemyksiä olisi mielestäni varsin mielenkiintoista tutkia jatkossa lisää. Mikä on haastatteluissakin esille nousseen kouluyhteisön työntekijöiden näkemys sosiaalisen median paikasta oppimisen ympärille rakentuvassa koulumaailmassa? Miten lapset ja nuoret suhtautuisivat mahdollisuuteen saada tukea, apua ja tietoa sosiaalisen median välineiden kautta? Sosiaalinen media ja tietoverkkojen sisällä tehtävä työ on käsitykseni mukaan tulossa vahvasti myös sosiaalityöhön ja niihin liittyviä kokeiluhankkeita on jo käynnissä ainakin pääkaupunkiseudulla. Jatkossa tutkittavaa alaa on enemmän sosiaalisen median juurtuessa yhä arkisemmaksi osaksi ihmisten elämää ja vuorovaikuttamista toisten ihmisten kanssa. Yksi tutkittava asia voisivat olla jo luvussa 3.4 esille nostamani sukupolvien väliset erot. Miten eroaa kyky toteuttaa tällaista työtettä vanhan ja uuden sosiaalityöntekijöiden sukupolven välillä, jotka ovat kasvaneet erilaisessa teknologisessa ympäristössä? Millä tavalla heidän tapansa ja valmiutensa tehdä työtä muuttuvassa ja yhä kehittyvässä teknologisessa työympäristössä eroavat toisistaan? Myös sosiaalityössä tulee miettiä entistä tarkemmin, miten tätä tapaa tehdä työtä voidaan käyttää paremmin hyväksi tekemässämme auttamis- ja vaikuttamistyössä. On ollut hienoa olla osa ensimmäistä aaltoa sosiaalisen median tutkimuksessa. Toivottavasti jatkossa sama toistuu myös työn toteuttajien kentällä.

LÄHTEET

Aarnio, Helena (1999) Dialogia etsimässä: Opettajaopiskelijoiden dialogin kehittyminen tieto- ja viestintäteknistä ympäristöä varten. Tampere: Tampereen yliopisto.

Adams, Robert, Dominelli, Lena & Payne, Malcolm (toim.) (2005) Social Work Futures: Crossing boundaries, transforming practice. Basingstoke: Palgrave Macmillan.

Adams, Robert, Dominelli, Lena, Payne, Malcolm (2005) Engaging With Social Work Futures. Teoksessa Adams, Robert, Dominelli, Lena & Payne, Malcolm (toim.) Social Work Futures: Crossing boundaries, transforming practice. Basingstoke: Palgrave Macmillan. 293 – 299.

Arki, arvot, elämä, etiikka (2005) Sosiaalialan ammattilaisen eettiset ohjeet. Sosiaalialan korkeakoulutettujen ammattijärjestö Talentia ry. Ammattieettinen lautakunta. Helsinki.

Asetus lastensuojeluasetuksen muuttamisesta. 546/1990, Suomen säädöskokoelma.

Bryant, J. Alison (2007) How Has the Kids' Media Industry Evolved? Teoksessa Mazzarella, Sharon R. (toim.) 20 Questions about Youth & the Media. New York: Peter Lang. 13 – 18.

Buckingham, David (2000) After the Death of Childhood: Growing Up in the Age of Electronic Media. Cambridge: Polity Press.

Buckingham, David (2003) Media education: Literacy, learning and contemporary culture. Cambridge: Polity Press.

Ellonen, Noora (2008) Tuki ja kontrolli yhteisöllisenä resurssina. Teoksessa Roivainen Irene, Nylund Marianne, Korkiamäki Riikka & Raitakari Suvi (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö: Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: PS-kustannus. 157 – 172.

Erkkola, Jussi-Pekka (2008) Sosiaalisen median käsitteestä. Helsinki: Helsingin Yliopisto.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.

Etsivän Työn kotisivut (2011). Tampere: Etsivä Työ. <http://www.tampere.fi/perhejasosiaalipalvelut/lastensuojelu/ehkaiseva/etsivatyo.html>. Viitattu 22.12.2011.

Forsberg, Hannele & Pösö, Tarja (2001) Virtuaaliyhteisöllisyys ja langaton kommunikaatio – uhka ja mahdollisuus lapsille. Teoksessa Kangassalo, Marjatta & Suoranta, Juha (toim.) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press. 193 – 206.

Heikkonen, Hanna & Ylönen, Katri (2010) Verkkopalveluiden hyödyntäminen sosiaalialan työssä. Teoksessa Pohjola, Anneli, Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi, Sirpa (toim.) Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-kustannus. 113 – 130.

Herkman, Juha (2001) Median monet funktiot lasten ja nuorten elämässä. Teoksessa Kangassalo, Marjatta & Suoranta, Juha (toim.) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press. 60 – 71.

Herkman, Juha (2007) Kriittinen mediakasvatus. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena (2001) Tutkimushaastattelu: Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

Howe, Neil & Strauss, William (2000) Millennials Rising: The Next Great Generation. New York: Vintage.

Kangas, Sonja, Lundvall Anniina & Sintonen, Sara (2008) Lasten ja nuorten mediamaailma pähkinänkuoressa [verkkojulkaisu]. Helsinki: Liikenne- ja viestintäministeriö. http://www.lvm.fi/c/document_library/get_file?folderId=22170&name=DLFE-4803.pdf&title=Lasten. Viitattu 17.9.2011.

Kangassalo, Marjatta & Suoranta, Juha (2001) Lasten tietoyhteiskunta. Tampere: Tampere University Press.

Korkiamäki, Riikka (2008) Surffailua arjessa. Teoksessa Roivainen Irene, Nylund Marianne, Korkiamäki Riikka & Raitakari Suvi (toim.) Yhteisöt ja sosiaalityö: Kansalaisen vai asiakkaan asialla? Jyväskylä: PS-kustannus. 173 – 192.

Lastensuojelulaki 417/2007, Suomen säädöskokoelma.

Lastensuojelulaki 683/1983, Suomen säädöskokoelma.

Lastensuojeluasetus 1010/1983, Suomen säädöskokoelma.

Lenhart, Amanda, Madden, Mary, & Hitlin, Paul (2005) Teens and technology. You are leading the transition to a fully wired and mobile nation [verkkojulkaisu]. http://www.pewinternet.org/~media/Files/Reports/2005/PIP_Teens_Tech_July2005web.pdf.pdf. Viitattu 7.1.2012.

Livingstone, Sonia & Bober, Magdalena (2006) Regulating the Internet at Home: Contrasting the Perspectives of Children and Parents. Teoksessa Buckingham, David & Willett, Rebekah (toim.) Digital Generations: Children, Young People and New Media. Mahwah (N.J.): Lawrence Erlbaum. 93 – 114.

Matikainen, Janne (2002) Vuorovaikutus verkossa: Verkkopohjaiset oppimisympäristöt vuorovaikutuksen näyttämöinä. Helsinki: Yliopistopaino.

Mustonen, Anu (2005) Mediapsykologiaa: ihminen ykkönen, tekniikka toinen. Teoksessa Varis, Tapio (toim.) Uusrenessanssiajattelu, digitaalinen osaaminen ja monikulttuurisuuden kasvaminen. Helsinki: Okka-säätiö. 135 – 142.

Mutka, Ulla (1998) Sosiaalityön neljäs käänne: Asiantuntijuuden mahdollisuudet vahvan hyvinvointivaltion jälkeen. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Nivala, Elina (2006) Koulukuraattori nuoren maailmassa. Teoksessa Kurki, Leena, Nivala, Elina & Lähdekorpi-Sipilä, Pirkko. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura. 101 – 164.

Noppi, Elina, Uusitalo, Niina, Kupiainen, Reijo & Luostarinen, Heikki (2008) ”Mä oon nyt online!” Lasten mediaympäristö muutoksessa. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Nuorison mediankäyttötutkimus (2007) Tutkimustiivistelmä [verkkojulkaisu]. Helsinki: Taloustutkimus Oy. http://www.sanomalehdet.fi/files/214/Nuorison_ediankayttotutk_2007_tiiv.pdf. Viitattu 16.12.2010.

Oppilashuoltokomitean mietintö (1973) Komiteanmietintö 1973:151. Helsinki.

O'Reilly, Tim (2005) What Is Web 2.0: Design Patterns and Business Models for the Next Generation of Software [verkkojulkaisu]. <http://oreilly.com/web2/archive/what-is-web-20.html>. Viitattu 6.1.2012.

Perusopetuslaki 628/1998, Suomen säädöskokoelma.

Pohjola, Anneli, Kääriäinen, Aino & Kuusisto-Niemi, Sirpa (toim.) (2010) Sosiaalityö, tieto ja teknologia. Jyväskylä: PS-kustannus.

Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (2005) Tutkimushaastattelu ja vuorovaikutus. Teoksessa Ruusuvuori, Johanna & Tiittula, Liisa (toim.) Haastattelu, tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino. 22 - 56.

Saarinen, Pirkko & Korhonen, Mikko (2009) Lukemaan vai tietokoneelle? Nuorten lukemisharrastuksen muuttuminen 1960-luvulta 2000-luvulle. Helsinki: BTJ.

Sanastokeskus TSK ry (2010) Sosiaalisen median sanasto [verkkojulkaisu]. Helsinki. http://www.tsk.fi/tiedostot/pdf/Sosiaalisen_median_sanasto. Viitattu 6.1.2012.

Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko (2004) ”Hirveesti tekijänsä näköistä”. Tampere: Tampereen Yliopisto.

Sipilä-Lähdekorpi, Pirkko (2006) Ristiriitoja ja onnistumisia. Teoksessa Kurki, Leena, Nivala, Elina & Lähdekorpi-Sipilä, Pirkko. Sosiaalipedagoginen sosiaalityö koulussa. Helsinki: Finn Lectura. 11 – 37.

Stern, Susannah R. & Willis, Taylor J. (2007) What Are Teenagers Up to Online. Teoksessa Mazzarella, Sharon R. (toim.) 20 Questions about Youth & the Media. New York: Peter Lang. 211 – 224.

Suoninen, Annika (2004) Mediakielitaidon jäljillä: Lapset ja nuoret valikoivina mediakäyttäjinä. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Tapscott, Don (1998) Growing Up Digital: The Rise of the Net Generation. New York: McGraw-Hill.

Tilastokeskus (2002) Tietotekniikka: Internetin käytön useus vuonna 2002 [verkojulkaisu]. Helsinki: Tilastokeskus. http://tilastokeskus.fi/til/vpa/2002/vpa_2002_2005-01-26_tau_038.xls. Viitattu 7.1.2012.

TNS Metrix (2011). Suomen Web-sivustojen viikkoluvut. <http://tnsmetrix.tns-gallup.fi/public/>. Viitattu 26.12.2011.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työministeriön ammatin kuvaus (2008). http://www.ammattinetti.fi/web/guest/ammattit?p_p_id=akyssearchammatti_INSTANCE_g0j8&p_p_action=1&p_p_state=normal&p_p_mode=view&p_p_col_id=column-2&p_p_col_count=1&. Viitattu 6.1.2012.

Uusitalo, Hannu (2001) Tiede, tutkimus ja tutkielma: Johdatus tutkielman maailmaan. Helsinki: WSOY.

YIPPEE (2006) Nuorisotutkimus. Helsinki: Sanoma Magazines.